

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku

PŘÍČINY ODKLADU POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

CAUSES OF POSTPONEMENT OF COMPULSORY EDUCATION

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-2016

Autor:

Šárka ŠÍPOŠOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
60	11	0	20	28	1

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Šárka Šípošová
adresa: Malá Skála 134, 468 22 Železný Brod
studijní obor (kombinace): Speciální pedagogika předškolního věku
Název BP: Příčiny odkladu povinné školní docházky
Název BP v angličtině: Causes of Postponement of Compulsory Education
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 19. 3. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP: PŘÍČINY ODKLADŮ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Podpis:Meier.....

Cíl: Zmapovat a porovnat četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník

Literatura: CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav. *Předškolní a primární pedagogika, Předškolská a elementárna pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 456 s. ISBN 80-7178-585-7.

MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06-X.

MATĚJČEK, Zdeněk, POKORNÁ, Marie. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. 1. vyd. Jinočany: H+H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8.

PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. 178 s. ISBN 978-80-7315-157-7.

Čestné prohlášení

Název práce: Příčiny odkladu povinné školní docházky
Jméno a příjmení autora: Šárka Šípošová
Osobní číslo: P08000900

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

.....

Šárka Šípošová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. Miroslavu Meierovi, Ph.D., za odborné vedení, vstřícný přístup a poskytnutí cenných rad při zpracování mé bakalářské práce. V neposlední řadě děkuji také svému synovi Petrovi, rodině a přátelům za podporu a shovívavost.

Název bakalářské práce: Příčiny odkladu povinné školní docházky

Jméno a příjmení autora: Šárka Šípošová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2011/2012

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce se zabývala problematikou příčin odkladů povinné školní docházky ve městech a na venkově a vycházela ze zjištění údajů v dané oblasti. Cílem práce bylo zmapovat a porovnat četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která na základě studia odborných zdrojů popisovala a objasňovala pojmy z oblasti odkladu školní docházky a školní zralosti. Praktická část bakalářské práce přinesla výsledky šetření, které bylo realizováno pomocí dotazníků distribuovaných mezi 67 učitelek mateřských škol. Zjišťováno bylo, jaké tři nejčastější důvody vedly k navržení odkladu povinné školní docházky. Výsledky ukazovaly, že nejčastější důvody vedoucí k návrhu odkladu povinné školní docházky na venkově byla narušená komunikační schopnost, na druhém místě nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, na třetím místě sociální nezralost. Ve městě naopak převládala nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, dále narušená komunikační schopnost, pak příčiny související se sociální nezralostí. Zjištění vyústila v navrhovaná opatření např. v oblasti vzdělávání učitelek, prevence narušené komunikační schopnosti. Přínosem bakalářské práce je myšleno obohacení teoretické základny v oboru pedagogiky a zjištění, že příčiny odkladu školní docházky jsou velmi vysoce zastoupeny z důvodu narušené komunikační schopnosti. Dále jako pomoci rodičům a ostatní veřejnosti v orientaci v této otázce, vzhledem k řešené problematice.

Klíčová slova: odklad, povinná školní docházka, grafomotorika, řeč, myšlení, lateralita, pozornost, paměť, školní zralost, školní připravenost.

Title of the Bachelor's thesis: Causes of postponement of compulsory school attendance

Name and surname of the author: Šárka Šípošová

Academic year of submission of the Bachelor's thesis: 2011/2012

Supervisor of the Bachelor's thesis: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Annotation

The Bachelor's thesis dealt with the issue of causes of postponement of compulsory school attendance in urban and rural areas based on collected data in particular area. The aim of thesis was to map and compare the frequency of causes for postponement of compulsory school attendance for boys and girls in the country and in town for the last 3 years. The work consisted of two main parts. It was a theoretical part, which described and clarified terms from the field of compulsory school attendance and school maturity on the basis of studium of scientific sources. The practical part of the thesis showed results of the research, which was carried out using questionnaires distributed among 83 kindergarten teachers. It was inquired, what the three most common reasons led for proposal to postpone compulsory school attendance. The results showed that the most common reasons leading to draft deferment of compulsory education in the country was impaired communication skills, the second cause was insufficient memory, attention, reasoning ability, the third social immaturity. On the contrary, in the city prevailed insufficient memory, attention, reasoning abilities, afterwards impaired communication skills, then causes related to social immaturity. The findings resulted in the proposed measures for example in the field of teacher's education, prevention of impaired communication skills. The benefit of this thesis is meant to enrich theoretical base in the field of education and the finding that causes of postponement of compulsory school education are very highly occurred because of impaired communication skills. In addition, to assist parents and general public to orientate in this issue.

Keywords: postponement, compulsory education, graphomotoric, speech, thinking, laterality, attention, memory, school maturity, school readiness.

Name der Bakkalarbeit: Die Ursachen des Aufschub der Schulpflicht

Der Vorname und der Nachname des Autors: Šárka Šípošová

Akademisches Jahr der Übergabe der Bakkalarbeit: 2011/2012

Leiter der Bakkalarbeit: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Annotation

Die Bakkalarbeit hat sich mit der Problematik der Ursachen des Aufschub der Schulpflicht in den Städte und auf dem Land beschäftigt, sie ist aus dem Abklärung der Angaben in dem gegebenen Bereich ausgegangen. Das Ziel ist die Abklärung und der Vergleich der Frequenz den Ursachen des Aufschub der Schulpflicht bei den Jungen und bei den Mädchen auf dem Land und in den Städte in den letzten 3 Jahre gewesen. Die Arbeit haben zwei grundlegene Gebiete gestalten. Es hat sich um den theoretischen Teil, welcher auf Grund des Studium den beruflichen Quellen die Begriffen aus dem Gebiet des Aufschub der Schulpflicht und der Schulreife beschrieben und aufgeklärt hat, gehandelt. Der praktische Teil hat die Ergebnisse der Beobachtung dargebracht. Es ist auf Grund der Fragenbogen, welche sind zwischen 67 Lehrerinnen der Kindergartens gegeben. Es ist festgestellt, welche drei häufigsten Gründe zu dem Entwurf des Aufschub der Schulpflicht geführt haben. Die Ergebnisse haben gezeigt, dass die häufigsten Gründe sind die gestörte Kommunikationsstärke, auf der zweite Stelle das unzureichende Gedächtnis, die Aufmerksamkeit, die rationelle Fähigkeiten, und auf der dritte Stelle die soziale Unreife. Im Stadt haben umgekehrt das unzureichende Gedächtnis, die Aufmerksamkeit, die rationelle Fähigkeiten, weiter die gestörte Kommunikationsstärke, dann die Ursachen, die mit der soziale Unreife verbunden sind, überwogen. Die Feststellung haben in die vorgeschlagene Maßnahme, z.b. im Gebiet der Ausbildung der Lehrerinnen, die Verbeugung der Kommunikationsstärke, ausgemündet. Mit dem Beitrag der Bakkalarbeit ist die Bereicherung der theoretischen Basis im Gebiet der Pädagogik gemeint. Weiter die Feststellung, dass die Ursachen der Aufschub der Schulpflicht sind sehr auf Grund der gestörten Kommunikationsstärke vertreten. Dann, als die Hilfe den Eltern und der übrigen Allgemeinheit in der Orientierung zufolge zu der gelöschten Problematik.

Die Schlüsselwörter: der Aufschub, die Schulpflicht, die Grafomotorik, die Sprache, der Denktätigkeit, die Laterallität, die Aufmerksamkeit, das Gedächtnis, die Schulreife, die Schulbereitstellung.

Obsah

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1.1 Školní zralost	13
1.2 Školní připravenost.....	15
1.3 Komplexnost v posuzování školní zralosti a připravenosti.....	17
1.3.1 Rozumový vývoj – vědomosti, znalosti, intelekt.....	18
1.3.1.1 Myšlení.....	20
1.3.1.2 Rozvoj řeči	21
1.3.1.3 Slovní zásoba.....	23
1.3.1.4 Motorika.....	23
1.3.1.5 Grafomotorika.....	24
1.3.1.6 Lateralita.....	25
1.3.1.7 Pozornost, soustředění, paměť	26
1.3.1.8.Pracovní návyky.....	27
1.3.1.9 Zrakové a sluchové rozlišování.....	27
1.3.1.10 Orientace a vztahy v prostoru a čase.....	27
1.3.1.11 Matematické představy	27
1.3.1.12 Přiřazování a rozeznávání barev.....	28
1.3.2 Emoční, motivační a sociální zralost.....	28
1.3.3 Tělesná zralost.....	30
1.4 Vliv pohlaví na úspěšnost v roli žáka.....	31
1.5 Metody užívané při diagnostice školní zralosti.....	33
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
2.1 Cíl bakalářské práce.....	35
2.2 Předpoklady bakalářské práce.....	35
2.3 Metoda a průběh průzkumu.....	35
2.4 Popis vzorku.....	36
2.5 Výsledky průzkumu	37
2.6 Vyhodnocení předpokladů a shrnutí výsledků.....	52
ZÁVĚR.....	55
NÁVRH OPATŘENÍ.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Období nástupu dítěte do školy patří mezi nejvýznamnější etapy vývoje dítěte. Již Komenský řekl, že na dobrém počátku všechno záleží. Jeho výrok je platný pro každou dobu, pro každé konání a zvláště pro počátek školní docházky. Pokud dítě zažije na samém začátku školní dráhy selhání, mohou nastat vážné obtíže v jeho motivaci, ohrožení samotného úkolu školního věku, jako je osvědčení výkonnosti a konfrontace s druhými. Velice proto záleží na tom, aby dítě vstupovalo do základního školství školsky zralé.¹

Pojem školní zralost pochází z vídeňské psychologické školy z dvacátých let minulého století. V našich zemích se tento pojem dostával více do popředí v šedesátých letech, kdy tehdejší socialistická škola chtěla ukázat svou převahu, začala být mimořádně náročná a nebrala tolik v úvahu schopnosti a vývojovou úroveň dětí. Odklad školní docházky o jeden rok vstoupil do praxe jako ochranný prostředek před neúměrným přetěžováním dětí. Tehdy také nastoupily do praxe psychologické zkoušky školní zralosti, jimiž dnes prochází mnoho dětí docházejících do mateřských škol a též děti, které mateřskou školu nenavštěvují, ale rodiče o posouzení školní zralosti zažádají.²

Právě v době blížícího se nástupu dítěte do školy se začíná většina rodičů více zajímat o schopnosti svých dětí, o to zda jsou připravené zvládnout nastávající povinnosti plynoucí z nové role prvňáčka. I tato skutečnost může být důvodem, že je školní zralost a odklad školní docházky často diskutovaným tématem. *Také v našich podmínkách nabývají na aktuálnosti pojmy „školní kapitál“ a „školní věno“, které jsou nepřímou zastoupeny v rodičovských představách a očekáváních souvisejících se vzdělávacími a životními perspektivami jejich dětí. Považujeme za přirozené, že rodiny upravují „své strategie, aby zachovaly svým dětem možnost zaujmout alespoň takové postavení, kterého dosáhli sami rodiče.“*³

Dobrý začátek, ale i ztížený začátek školní docházky s sebou nese pro každé dítě určité poznání. Zažívá pocity úspěchu či neúspěchu, ovlivňováno je zásadně jeho sebevědomí, motivace k dalšímu vzdělávání a vytváří se u něj kladný či negativní postoj ke škole. Dle Školského zákona, který v § 37 pojednává o odkladu povinné školní docházky, lze nalézt,

1 KOHOUTEK, Rudolf, *Způsobilost pro školní docházku*.

2 MATĚJČEK, Zdeněk, *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*, s. 175.

3 HRTOŇOVÁ, Nina, STŘELEČ, Stanislav, *Rodičovské otázky související se začátkem docházky jejich dětí*.

že pokud není dítě po dovršení šesti let přiměřeně duševně a tělesně vyspělé, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky. O odklad povinné školní docházky žádá písemně zákonný zástupce dítěte a tato žádost musí být doložena doporučením posuzujícího příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Odložit povinnou školní docházku lze do zahájení školního roku, v němž dítě dosáhne osmi let.⁴

Organizace školní činnosti je odlišná od organizace činnosti v mateřské škole, liší se zejména způsobem práce učitele, který „dálkově“ vede kolektiv, stojí čelem k žákům, na rozdíl od vedení učitele v mateřské škole, kde přetrvává bezprostřední kontakt a individuální vedení. Od všech dětí v základní škole je očekáváno, že se budou během vyučovací hodiny přiměřeně soustředit, budou sedět v lavicích a zachovávat pravidla školní kázně. Celá vyučovací hodina bývá ale pro šestileté děti dlouhá, klade značné nároky na aktivní pozornost a schopnost útlumu spontánní pohyblivosti a hravé činnosti, která až do té doby naprosto převládala. V současné době se poměrně rychle začíná přímo s výukou, kladoucí značné nároky na rozumovou vyspělost. Velké požadavky jsou zaměřeny na pracovní motivaci, dostatečnou koncentraci, zájem a na další osobní vlastnosti dětí. Škála vzdělávacích oblastí a oborů zahrnuje činnosti rozmanité, s požadavky na rozvíjení paměti, senzomotoriky, intelektu, pozornosti, vytrvalosti. Znamená to tedy, že jsou kladeny požadavky na všechny aspekty osobnosti dítěte. Pokud dítě není školsky zralé, nastává problém, který významně poznamenává celý další vývoj osobnosti dítěte.⁵

Od školní nezralosti se ve školních podmínkách odvíjí velké množství výchovných a vzdělávacích obtíží, je proto velmi významné zhodnocení a posouzení komplexních schopností a dovedností dítěte před vstupem do základní školy.

Bakalářská práce se zabývá příčinami odkladu povinné školní docházky. Téma bylo vybráno z důvodu profesního zaměření autorky na výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku, pracuje jako učitelka v mateřské škole.

Cílem bakalářské práce je zmapovat a porovnat četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky.

⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., § 37, odst. 1.

⁵ LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 104, 106.

Názory na odklad povinné školní docházky se stále různí, domníváme se, že na venkově počty odkladů spíše přibývají a v této souvislosti mapujeme a porovnáváme údaje z mateřských škol ve městě Jablonec nad Nisou, Smržovka, Tanvald, Rychnov nad Nisou, Železný Brod a z přibližně stejného počtu škol mateřských na venkově, v okrese Jablonec nad Nisou. Získané informace nejčastějších příčin, které k odkladu školní docházky vedou, řadíme podle četnosti výsledků.

Bakalářskou práci jsme rozdělili na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zabýváme např. vymezením pojmu *školní zralost* a *školní připravenost*, posuzováním školní zralosti a připravenosti, dále metodami zjišťování školní zralosti a připravenosti.

V praktické části uvádíme metodu sběru dat, zpracované výsledky představujeme formou grafů a tabulek, analyzujeme a hodnotíme výsledky.

Ve snaze zkvalitňovat vzdělávání budoucí generace má otázka příčin odkladů školní docházky své opodstatněné místo. Jedná se o stále ožehavé téma. Doufáme v přínos bakalářské práce, např. jako pomoci rodičům. Pro posuzování školní zralosti a školní připravenosti je důležité zaměřením se na určitou část předpokladů, kterých by mělo dítě dosáhnout před nástupem povinné školní docházky, aby poté dítě dokázalo zvládnout požadavky, které na ně klade základní škola.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Školní zralost

Doba nástupu do základní školy nebyla stanovena náhodně. Věk 6–7 let je významný ve vývojových změnách, které jsou podmíněny zráním centrální nervové soustavy (dále jen CNS), realizací genetických dispozic i učením pod vlivem vnějšího prostředí. Vliv těchto dispozic je různý a většina z nich je předpokladem pro úspěšné zvládnutí role žáka. Zrání organismu dítěte, především jeho CNS, se projevuje v celkové odolnosti vůči zátěži, reaktivitě a stabilitě. Může se však projevit i opačně, emoční labilitou, snadnější unavitelností a dráždivostí. Zralost znamená tedy dispozici pro větší odolnost vůči zátěži a představuje pro dítě výhodný předpoklad pro snadnější vstup do základní školy.⁶ Podle paragrafu 36 Školského zákona začíná povinnost školní docházky počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šesti let věku, pokud mu není povolen odklad školní docházky.⁷

K zápisu do základní školy se musí dostavit děti, které v příslušném kalendářním roce dovrší šest let k 31. srpnu včetně. Pokud se datum narození blíží k tomuto datu, je namístě opatrnost v rozhodování, zda-li bude pro dítě toto rozhodnutí přínosné, či nikoliv. Logopedická společnost před několika lety zorganizovala průzkum v prvních ročnících, týkající se výslovnosti prvňáčků a zároveň zjišťovala také počet dětí s odkladem školní docházky. Bylo zjištěno, že počet dětí s odkladem překročil osmáct procent. Z hlediska data narození měly odklad děti narozené mezi dubnem a srpnem, ale i děti, které se narodily podstatně dříve. Nastoupí-li dítě narozené například v květnu do základní školy, může se sejit ve třídě se spolužáky staršími nejen o rok, ale i o patnáct a více měsíců. To znamená, že i při srovnatelném intelektu obou má daleko větší výhodu starší dítě, které je obvykle pro školní zátěž lépe vybaveno, protože zralost CNS je pokročilejší. Tím bychom řekli, že by mladší děti nebyly úspěšné, ale z tohoto hlediska musí vynakládat větší úsilí a podstatně větší námahu. Zejména u snaživých děvčat nemusí být rozdíl patrný hned, ale k projevům určitého zhoršení dochází až v období, kdy už je předpokládána určitá automatizace ve čtení a psaní, tedy později, až kolem poloviny druhého ročníku.

6 VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychologie školního dítěte*, s. 11.

7 Zákon č. 561/2004 Sb., § 36.

Prospěch může klesat, i když se dítě velmi snaží. Hrozí pak pocit neúspěšnosti nebo nechuti k učení.⁸

Podstatou školní zralosti a připravenosti je předpoklad takového vývoje schopností a dovedností, že se stávají prostředkem k dalšímu rozvoji a jsou tedy využitelné pro nastávající novou roli školáka.

Zrání CNS je závislé na věku a individuálních vlastnostech každého dítěte. Pro další úspěch dítěte ve škole je velmi podstatná jeho předchozí zkušenost a předškolní učení.⁹

Shrneme-li úvahu o podstatě školní zralosti, uvedeme definici, připomínající vymezení Komenského: *za školní zralost budeme považovat takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, který:*

- 1. je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství,*
- 2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte,*
- 3. je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.¹⁰*

Profesor Matějček definuje školní zralost jako *schopnost (připravenost, pohotovost) dítěte dostát nárokům školního vzdělávacího procesu, a to nárokům kladeným na jeho organismus (především na jeho nervový systém), nárokům intelektovým, citovým i společenským.¹¹*

Termín školní zralost se stal součástí odborného názvosloví, a objevuje se jako nejznámější pojem, který označuje dosažení určitého stupně vývoje dítěte před vstupem do základní školy. *Školní zralost v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dozrává ve své centrální*

8 KUTÁLKOVÁ, Dana, *Jak připravit dítě do 1. třídy*, s. 132, 133.

9 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 121.

10 LANGMEIER, Josef, KREJČÍROVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 107.

11 MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk, *Děti, rodina a stres*, s. 94.

*nervové soustavy, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikativních dovednostech.*¹²

Psychologové Hartl a Hartlová definují školní zralost jako způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování, kdy je zapotřebí dosáhnout určité úrovně řeči, myšlenkových operací, pozornosti, soustředěnosti i sociálních dovedností. Předčasné zařazení dítěte do základní školy u něj může způsobit ztrátu sebedůvěry, neurotizaci či regresi.¹³

Školní zralostí se rozumí taková psychická, sociální a fyzická připravenost dítěte na školu, která mu umožní optimální zapojení do vyučovacího procesu bez nebezpečí ohrožení či poškození duševního a tělesného zdraví při školní zátěži.¹⁴

Z výše uvedeného je patrné, že „škody“ pramenící z toho, že například doporučíme dítěti odklad „neoprávněně“ mohou být nepoměrně menší než „škody“, které vzniknou dětem, které do školy nastoupí, jsou neúspěšné a případně se rozhodne o jejich navrácení do mateřské školy.

1.2 Školní připravenost

V obvyklém pojetí vyjadřuje termín školní připravenost souhrn předpokladů pro úspěšné zvládnutí školní situace, která je hodnocena ve vztahu k určitému školskému systému. Valentová považuje za základní znak školní připravenosti takovou úroveň školní práce, která odpovídá dispozicím dítěte (nebo se od nich alespoň výrazně neliší).¹⁵

Připravenost na školu můžeme zhodnotit jako výsledek sociální zkušenosti. *Je zřejmé, že pro úspěšné zvládnutí role školáka jsou potřebné i předpoklady vázané na specifické působení sociálního prostředí, které lze charakterizovat jako školní připravenost.*¹⁶

Celá oblast důležitá pro školní úspěšnost dítěte se dále rozvíjí, avšak základní ukazatele školní zralosti a připravenosti zůstávají nezměněny. V současné době rozlišujeme školní zralost z hlediska funkcí, které podléhají zrání, a školní připravenost, tj. kompetence, na jejichž rozvoji se podílí ve větší míře učení a vnější prostředí. *Pojem školní připravenost*

12 PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, s. 243.

13 HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena, in KROPÁČKOVÁ, Jana, *Budeme mít prvňáčka*, s. 12.

14 NOVOTNÁ, Marie, KREMLÍČKOVÁ, Marta, *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, s. 26.

15 VALENTOVÁ, Lidmila, in VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychologie školního dítěte*, s. 17.

16 VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychologie školního dítěte*, s. 17.

(způsobilost) postihuje oproti biologickému zrání spíše úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy.¹⁷

Podíváme-li se na dimenzi školní připravenosti z hlediska klasifikace složek, zjistíme, že není zatím systematická. Nahlédneme-li do učebnic vývojové psychologie, tak i do pedagogické praxe, zjistíme, že se převážně pracuje s konvenčními kategoriemi, uváděnými jako složky školní připravenosti. Jedná se zde o kognitivní rozvoj, rozumíme tím rozvoj vnímání, představivosti, myšlení, pozornosti, paměti. Dále složka emocionálně – sociální, to znamená přijetí nové role školáka a schopnost respektování školní normy chování, způsob komunikace se spolužáky, učiteli apod. Složka pracovní, kdy by mělo dítě převzít nejen pracovní úkoly, ale i určitou dobu u nich setrvat. Velice důležitá kategorie somatická, kterou posuzuje pediatr s ohledem na zdravý vývoj dítěte, zrání CNS, zrání organismu dítěte, které se projevuje zvýšenou emoční stabilitou a odolností vůči zátěži vyplývající ze školních nároků.

Obecně lze předpokládat, že každá z uvedených složek školní připravenosti musí dosahovat určité „prahové“ úrovně, má-li být dítě ve škole úspěšné. V těchto kategoriích jsou obsaženy požadavky školy na rozvoj jednotlivých strukturálních dispozic žáka a požadavků na jejich diagnostiku.

V kognitivní oblasti je diagnostika rozpracovanější. Ve smyslu možné kompenzace jsou vzájemné vztahy složek školní připravenosti do určité míry stále otevřeným praktickým i teoretickým problémem.

Shrneme-li pojem školní připravenost jedná se zde více či méně o řadu dispozic, které se diagnosticky sledují jako složky školní připravenosti a školní práce dítěte odpovídá jeho možnostem nebo se od nich výrazně neliší. Znamená to, že školní připravenost a školní úspěšnost spolu velmi úzce souvisí v počátečních ročnících.¹⁸

Vágnerová zdůrazňuje především schopnost dítěte chápat smysl školního vzdělávání a podle toho rozvinout svou autoregulaci. Dítě to, co od něho škola žádá, spojuje se zájmem a radostí z učení i života ve školním prostředí. Konkrétně školní připravenost zahrnuje např. dosažení těchto způsobilostí dítěte:

17 ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 111.

18 KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav, (eds.), *Předškolní a primární pedagogika*, s. 221.

- koncentrace pozornosti po patřičně dlouhou dobu počátečního vyučování a zaktivizování svých schopností,
- přizpůsobení se režimu vyučování, spolupráce a soužití s dětmi a učitelkou,
- koordinace senzomotoriky v souladu s pedagogickým vedením – schopnost kreslení, psaní, modelování,
- sledování řeči ostatních, rozpoznávání během výuky slabik a hlásek, zřetelné artikulování, optické rozlišování jemných rozdílů ve tvarech,
- přiměřeně věku logické uvažování,
- pochopení smyslu různých omezení a zátěží, která přinášejí vyučování a školní režim, zvládání, například pozorné sledování, nemluvení při výuce, po určitou dobu omezení pohybu, usilování o dobrý výkon,
- uvědomování si povinností a usilování o jejich splnění, vynakládání vůle,
- ovládání afektivity, umění překonání vzteku, lítosti,
- spolupráce s dětmi, podílení se na vytváření kamarádských vztahů, resp. spolužákovských vztahů i na celkovém klimatu soužití, pozitivní přístup k individuálním zvláštnostem.¹⁹

Obě témata: jak školní zralost, tak školní připravenost jsou z hlediska obsahu postupně rozšiřována, ale významově se k sobě přibližují. Sbíhají se v širší souvislosti, ze které vyplývá i význam školní zralosti v ortodoxním pojetí. Zhodnotíme-li výklad a použití těchto termínů jednotlivými uvedenými autory, zjistíme, že toto hledisko školní zralosti a školní připravenosti není úplně sjednoceno, ale významově a obsahově zůstává podobné.

1.3 Komplexnost v posuzování školní zralosti a připravenosti

Každé dítě je jedinečné, o tom není sporu. Avšak rodiče mívají sklon k nekritickému hodnocení svých dětí, ať už v pozitivním či negativním směru. Kladou si otázky: Jak je na tom jejich dítě v porovnání s ostatními vrstevníky? Co by mělo umět, než půjde do školy? Mělo by znát písmena, počítat do deseti? Znamená to tedy, že je dítě chytřejší, pokud

¹⁹ VÁGNEROVÁ, MARIE, in HELUS, Zdeněk, *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 205, 206.

ovládá tyto dovednosti dříve, než se je naučí ve škole? Tyto a mnoho dalších otázek si pokládají rodiče před vstupem dítěte do školy, avšak přes různorodost projevů a aktivit dítěte lze vybrat určité typické dovednosti, které charakterizují dosažený stupeň vývoje.²⁰

V dalším textu se budeme zabývat charakteristikou jednotlivých aspektů směrodatných v posuzování školní zralosti z hlediska vývojového období předškolního věku (od tří do šesti let) a období mladšího školního věku (od šesti do deseti až jedenácti let). Pro posouzení školní zralosti jsou směrodatné především následující oblasti.

1.3.1 Rozumový vývoj – vědomosti, znalosti, intelekt

Monatová zmiňuje rozumový vývoj dítěte jako východisko, které tvoří *určování jeho celkové úrovně, uplatňuje se v jeho veškeré činnosti a ovlivňuje významně všechny ostatní oblasti, každý jeho projev*.²¹ Rozvoj rozumových schopností je v úzkém sepětí s vnímáním a verbální komunikací. Procesy poznávání jsou u dítěte předškolního věku vázány na emocionální prožitky. Pokud jsou prožitky kladné, představují základní předpoklad nejen pro intelektový vývoj dítěte, ale pro rozvoj jeho zájmu o poznávání světa kolem něj.²²

*Vývoj rozumových schopností nelze oddělit od vývoje dalších psychických funkcí, neboť se ve svém vývoji vzájemně ovlivňují.*²³ Dítě musí mít nejen zmíněné rozumové předpoklady, ale musí být pro práci ve škole také emočně připraveno a dobře motivováno. Mělo by mít kladný postoj ke škole, k učitelům, ke spolužákům.²⁴ Nelze zapomínat, že v této náročné situaci vstupu do školy velice záleží na tom, aby dítě mělo možnost se aktivně s celou situací vyrovnat, aby nabylo pocitu, že celý proces drží spíše pod svou kontrolou, než aby se cítilo celou situací přemoženo a zavaleno.

V období nástupu do školy se u dítěte mohutně rozvíjí vnímání, představy, obrazotvornost, myšlení, paměť, pozornost – tzv. **poznávací procesy**. Také se rozvíjí jednoduché myšlenkové procesy jako třídění či porovnávání. Dítě v období ke konci předškolního věku rozvíjí slovní zásobu, zlepšuje své vyjadřování, gramatickou a artikulační správnost řeči.

20 BUDÍKOVÁ, Jaroslava, KRUŠINOVÁ, Patricie, KUNCOVÁ, Pavla, *Je vaše dítě připraveno do první třídy?*, s. 37, 38.

21 MONATOVÁ, Lili, in PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 162.

22 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 163.

23 ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 96.

24 MATĚJČEK, Zdeněk, *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*, s. 174.

Obvykle dokáže spontánně počítat (do 10), pojmenovat předměty kolem sebe a zároveň ví, na co jsou a k čemu se používají.

Před vstupem do základní školy by mělo dítě mít určité znalosti a vědomosti. Uvedeme výčet podstatných znalostí a dovedností:

- znát své jméno, věk, adresu,
- znát jména rodičů, sourozenců, nejbližších členů své rodiny,
- vědět, kde pracují rodiče,
- umět se orientovat v okolí svého bydliště, případně znát cestu z domova do mateřské školy,
- znát základní pravidla bezpečnosti silničního provozu, umět správně přecházet, rozhlédnout se, správně zareagovat na světelné signály,
- umět roztrždit materiál podle vlastností, barvy, počtu,
- rozlišovat zdravé a nezdravé potraviny, ovoce, zeleninu,
- pojmenovat základní geometrické tvary, umět je rozlišit,
- zvládat logické úvahy o pojmech (co mají společného např. šála a svetr, vana a umyvadlo),
- orientovat se v základních časových pojmech, ročních obdobích, znacích počasí,
- mít osvojenou pravolevou orientaci,
- umět pojmenovat nejznámější domácí, hospodářská zvířata a jejich mláďata,
- umět pojmenovat základní části lidského těla.

Rozumovou zralost charakterizuje Přinosilová jako zralost, která je charakterizována *diferencovaným vnímáním, dostatečnou koncentrací pozornosti, schopností analytického myšlení, přiměřenou úrovní paměti, přičemž se kromě mechanické paměti rozvíjí i paměť logická, senzomotorickými dovednostmi, úrovní všeobecných vědomostí a orientovaností v životním prostředí, ovládnutím hovorové řeči, zájmem o zaměstnání s cílem.*²⁵

1.3.1.1 Myšlení

V předškolním věku je myšlení vázáno na konkrétní prováděnou činnost, je úzce spjato se smyslovým poznáváním, účelově a funkčně zaměřeno. V průběhu tohoto vývojového období dochází u dětí postupně ke zdokonalování základních myšlenkových operací, jako je analýza, syntéza, komparace, generalizace aj.

Sluchová analýza, syntéza – určovat hlásky na začátku, uprostřed a na konci slova, vytleskat rytmus známé písně nebo básně.

K rozvoji myšlení dochází v součinnosti s manipulací a experimentováním dítěte s různými předměty, kdy se dítě postupně setkává s jejich podstatnými znaky, vlastnostmi, vzájemnými souvislostmi a vztahy. Tímto způsobem rozvíjíme u dítěte schopnost diferenciací (rozlišování) objektů podle určitých kritérií (např. podle velikosti, tvaru, barvy, materiálu). Takto získané zkušenosti dítě postupně zobecňuje.²⁶

Myšlení v předškolním věku je mnohem více rozvinuté než ve věku batolecím, ovšem stále se zde nejedná o abstraktní myšlení. Podle Piageta hovoříme o etapě názorného myšlení, dítě se řídí plně názorným poznáním, a ne logickými operacemi, jedná se o předoperační myšlení. Dítě již dokáže slovně vyjadřovat pojmy, jsou však elementární, omezující se na ty vlastnosti objektů, které lze dobře vnímat. Pokud například přesypeme korálky z jedné nádoby do druhé s užším dnem, bude nám dítě tvrdit, že korálků je více, protože vnímá tvar nádoby jako vyšší, a tím i posuzuje množství, i když bylo přítomno při přesypávání a mělo možnost si ověřit, že žádný korálek nebyl, ani nebyl přidán.²⁷ Dítě se v tomto věku soustředí jen na jednu dimenzi a spoléhá na zrakové dojmy. Nechápe ještě možnou zvrtnost procesu přesypávání, není ještě schopno vzít v potaz, že jsme žádný korálek nepřidali, nebo neubrali a musí jich být tudíž stejně.

25 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, 126.

26 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 164.

27 ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří, *Psychologie pro učitele*, s. 226.

Typickým znakem myšlení v období předškolního věku je jeho provázanost na konkrétně prováděnou činnost, tedy myšlení je účelové a funkční a je spojeno se smyslovým poznáváním. S rozvojem myšlenkových operací dítě dospívá postupně k počátečním pojmům, úsudkům a soudům, jejichž zdokonalování je dlouhodobý proces přesahující předškolní věk.²⁸

V době nástupu dítěte do školy dochází k přechodu předoperačního myšlení do stadia konkrétních logických operací.²⁹ Vycházíme-li z výše uvedeného, a bude-li dítě na začátku prvního ročníku na úrovni předoperačního myšlení, tedy ne ve stádiu konkrétních logických operací, předpokládáme, že v chápání základních matematických operací bude mít obtíže.

Vnímání času a časových vztahů je pro předškolní dítě stále obtížné. Dítě v tomto věku chápe čas prostřednictvím opakujících se událostí. Například dítě sděluje: „*domů půjdu po obědě, tatínek se vrátí večer, Vánoce jsou, když chodí Ježíšek ...*“ Orientace v čase (který je den, měsíc, rok) je možná jen při dosažení určitého stupně intelektových operací, vyvíjí se v ontogenezi poměrně pozdě, asi mezi 6–7 lety. Pokorná zdůrazňuje, že *vývoj vnímání časového sledu se zcela nekryje s rozvojem vnímání plynutí času, i když dochází k vzájemnému ovlivňování.*³⁰

1.3.1.2 Rozvoj řeči

*Důležitou složkou školní připravenosti je schopnost komunikovat. Dítě, které nastupuje do školy, by mělo mít dostatečnou slovní zásobu, potřebné jazykové dovednosti a umět je používat. Mělo by být schopné se vyjadřovat o běžných věcech a rozumět verbálnímu sdělení jiné osoby. V aktivní řečové produkci se projeví schopnost užívat gramatická pravidla.*³¹

V době mezi pátým a šestým rokem, by mělo dítě v tomto vývojovém stadiu umět popsat situační děj na obrázku. Vyjadřovat souvisle, samostatně své pocity, gramaticky správně a srozumitelně. V předškolním věku se mohou vyskytovat některé druhy narušené komunikační schopnosti. Může nastat situace, kdy ještě ve třech letech dítě nemluví, příčiny, proč tomu tak je, musí posoudit odborník. Vyšetřením by mělo být zjištěno, zda se

28 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, in VÍTKOVÁ, Marie (ed.), *Integrativní speciální pedagogika*, s.69.

29 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 122.

30 POKORNÁ, Marie, in ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 44.

31 VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*, s. 118.

jedná o prosté opoždění ve vývoji řeči, nebo např. o vývojovou poruchu komunikačních schopností – **vývojovou dysfázii**. Dítě není schopno slovně komunikovat, i když podmínky pro vytvoření řeči jsou dobré. Tzn., že u dítěte není jinak diagnostikováno žádné závažné postižení či onemocnění, inteligenci má přiměřenou, nevyskytuje se žádná závažná porucha sluchu a prostředí, ve kterém vyrůstá, je podnětné. Vývojová dysfázie zasahuje rozumění řeči i řečovou produkci. Děti s vývojovou dysfázií bývají často neobratné, s obtížemi v soustředění, pozornost vážne. Lehce se unaví, zasažena může být i citová stránka, kdy dochází k častému střídání nálad. Další poruchu, kterou zmíníme, je **huhňavost (rhinolalia)**. Jedná se o poruchu zvuku řeči, příčinou bývá v předškolním a mladším školním věku nejčastěji zbytnělá nosní mandle. S rinolálií se též setkáváme u dětí, které se narodily s vývojovou vadou – s rozštěpem patra.

Koktavost (balbuties) je další narušenou komunikační schopností, která se může vyskytovat u dětské populace. Jedná se o jednu z nejnápadnějších a nejtěžších poruch, projevující se přerušováním řečového projevu křečovými stahy orgánů, podílejících se na mluvě (svaly dýchací, artikulační, hlasotvorné). U dětí s touto vadou se projevuje strach a až vyhýbání se řeči. K těmto problémům se mnohdy přidružují i poruchy mimoslovního chování – grimasy, tiky, žvýkání, celkový neklid, mrkání) a změny související s oblastí emocionální a vegetativní – napětí, pocení, pomočování apod.

Pro další narušenou komunikační schopnost – **breptavost (tumultus sermonis)**, je charakteristická porucha tempa řeči, kdy se řeč stává překotnou, s vynecháváním slabik a deformací slov. Mluva se stává nesrozumitelnou, bývá narušeno správné dýchání, dochází k hlasovým poruchám a výslovnost hlásek je velmi nepřesná. Takto postižené děti bývají nemuzikální, narušena je melodie a rytmus (modulační faktory řeči), projevuje se i porucha mimoslovního chování v mimice i v celkovém chování a řeči.

Nejčastějším druhem narušené komunikační schopnosti, se kterým se v předškolním věku setkáváme, je **patlavost (dyslalie)**. Projevuje se vadnou výslovností hlásek a lze ji považovat za nejrozšířenější druh narušené komunikační schopnosti vůbec.³²

32 KLENKOVÁ, Jiřina, KOLBÁBKOVÁ, Helena, *Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte*, s. 7, 8.

1.3.1.3 Slovní zásoba

*Rozlišujeme slovní zásobu aktivní (slova, která jedinec užívá ve své řeči) a pasivní (slova jimž jedinec rozumí). Rozsah slovní zásoby je ovlivněn prostředím, v němž dítě žije, jeho rozumovými schopnostmi i osobními předpoklady.*³³

Rozsah **slovní zásoby** v předškolním věku stoupá a na počátku školní docházky obsahuje slovní zásoba obvykle 3 000 slov. Převážně zvládá správnou výslovnost většiny hlásek, u některých dětí přetrvává nesprávná výslovnost sykavek (c, s, z, č, š, ž) a vibrantů (r, ř), zde však nacházíme mezi dětmi v tomto směru velké rozdíly. Rozhoduje podnětné sociální a kulturní zázemí rodiny, v níž dítě žije, velmi významná je předškolní příprava v mateřské škole. Rozdíly nacházíme nejen ve slovní zásobě, ale i v jejím obsahu, v užívání a upřednostňování určitých druhů slov, větné skladbě, v rozvoji artikulační obratnosti. Závažnější vady ve výslovnosti by měly být zachyceny již v předškolním věku, následovat by měla pravidelná náprava pod odborným logopedickým vedením.

*Rozsáhlejší porucha řeči ale souvisí dosti často se zráním nervové soustavy a její poněkud odlišnou funkcí, proto bývá u těchto dětí odklad školní docházky pravidlem.*³⁴ V době nástupu dítěte do základní školy by již měla být výslovnost upravena, zejména správná výslovnost sykavek. Vždy by mělo pomoci v rozhodování individuální vyšetření odborníky z pedagogicko-psychologické poradny a následnou logopedickou péči zahájit dostatečně včas. Rodiče by měli usilovat o to, aby dítě dosáhlo před vstupem do základní školy správné výslovnosti všech hlásek.

1.3.1.4 Motorika

Celkovou pohybovou schopnost organismu označujeme pojmem motorika. Ve vývoji dítěte má podstatnou úlohu a bývá již v počátku vývoje dítěte prvním prostředkem v procesu poznávání světa kolem něho. Významně se účastní na vývoji kognitivních funkcí. Rozeznáváme motoriku hrubou a jemnou. Hrubá motorika probíhá pomocí velkých svalových skupin např. zádočných svalů, stehenních, lýtkových apod. a prostřednictvím těchto svalových skupin jsou uskutečňovány např.: chůze, běh, lezení. Jemnou motoriku zajišťují menší svalové skupiny (pohyb prstů, zápěstí, rukou, mluvních orgánů). Tempo rozvoje hrubé motoriky se v předškolním období již snižuje, není tak rychlé jako v období předcházejícím, tzv. batolecím. Základní pohybové dovednosti by v tomto věku měly být

³³ ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 89.

³⁴ KUTÁLKOVÁ, Dana, *Jak připravit dítě do 1. třídy*, s. 136.

v podstatě zvládnuté, hovoříme o obratnosti např. v lezení, chůzi, běhu a skoku. Zrání a stimulace pohybového aparátu vede k celkovému zdokonalení přesnosti, plynulosti a koordinaci pohybů. Ovládnutí celkové motoriky vede ke schopnosti umět jezdit na kole, koloběžce, zvládnout lyžovat, bruslit atd.

Vývoj jemné motoriky vychází z vývoje hrubé motoriky. Postupně se zdokonaluje pohyb ruky, který postupuje od ramene k prstům. Pro školní úspěšnost je velmi významná oblast jemné motoriky, kam patří tzv. mikromotorika očních pohybů, kdy je třeba si uvědomit, že oči vykonávají pohyb při čtení a psaní zleva doprava a dítě, které nemá tuto potřebnou motoriku zvládnutou, setkává se selháním ve školní úspěšnosti. Dále sem řadíme grafomotoriku a motoriku mluvních orgánů, která nejvýznamněji ovlivňuje pohyblivost jazyka a rtů a následně správnou výslovnost dítěte.³⁵

*Projevy nezralosti a neobratnosti v oblasti motoriky mají také sociální význam, protože dítě s tímto nedostatkem nezíská ve skupině spolužáků dostatečnou prestiž, neboť děti (zvláště chlapci) považují odpovídající motorickou úroveň za velmi důležitou.*³⁶

1.3.1.5 Grafomotorika

*Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (u postižených osob též nohy, úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únav, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince.*³⁷

Grafomotorika je ovlivněna úrovní vývoje hrubé a jemné motoriky, koordinací pohybů, koordinací senzomotorickou a úrovní psychického vývoje.³⁸

Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro zvládnutí psaní je rozvoj jemné a hrubé motoriky (pohybů). Dítě by mělo ovládat součinnost zraku a ruky, správně držet tužku, umět uvolnit zápěstí. Jedná se o období přípravy schopnosti psát, o vytvoření správných předpokladů k nácviku psaní. Pro uvolnění jednotlivých svalových skupin paže, zápěstí a ruky jsou používána grafomotorická cvičení. Opatřilová hovoří o grafomotorickém cvičení, jako o řízeném pohybovém cvičení, ve kterém spatřuje výhodu v tom, že pohyb je

35 CHUPÍKOVÁ, Zdeňka, *Vliv metody Dobrého startu na děti předškolního věku v mateřské škole logopedické*, s. 13.

36 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 121.

37 PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, *Pedagogický slovník*, s. 73.

38 ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 54.

zaznamenáván graficky. Jeho využití vede k rozvoji jemné motoriky ruky a zrakové koordinace.³⁹ Dítě zralé pro školní docházku by mělo umět nakreslit lidskou postavu, která má určitá daná specifika. Polášková vychází z předpokladu, že čím je dítě zralejší, tím více dokáže nakreslit detailů, postava má menší hlavu než trup, vlasy, uši, oči, nos a ústa, krk a paže s pěti prsty. Nejnižším stupněm je kresba hlavonožce, jedná se o nezralé dítě.⁴⁰

1.3.1.6 Lateralita

*Na zrání CNS závisí i lateralizace ruky, motorická a senzomotorická koordinace a manuální zručnost.*⁴¹

Pojem lateralita označuje upřednostnění jednoho z párových orgánů, tedy ruky, nohy a oka, ucha. Podle převahy používaného orgánu rozlišujeme praváctví, leváctví a ambidextrii. Ambidextrii rozumíme tzv. nevyhraněnou lateralitu, při které dítě užívá na stejné úrovni např. obou rukou. Zřejmost preference ruky můžeme vysledovat již ve třech letech a je závislá na vrozeném základu dominance mozkových hemisfér. Avšak u některých dětí předškolního věku není dominance některého orgánu zcela zřejmá. Proto užíváme označení tzv. nevyhraněná lateralita. Tyto děti mohou mít na počátku školní docházky problémy, protože užívají ke psaní obě ruce a tužku si předávají z pravé ruky do levé. Kromě lateralit ruky se zjišťuje též lateralita smyslových orgánů, oka a ucha. Hovoříme-li o přednostním užívání stejné ruky a smyslových orgánů (např. pravá ruka a oko), jedná se o souhlasnou lateralitu. V případě upřednostňování např. pravé ruky a levého oka hovoříme o lateralitě tzv. zkřížené nebo též nazývané nesouhlasné. Častější bývá lateralita souhlasná. Z hlediska školní dovednosti je nezbytně nutné zvládnutí pravolevé orientace a prostorové orientace. Tato dovednost je důležitá i pro další rozvoj dítěte, pro poznání a vnitřní uvědomění si prostoru. Dítě se prvotně setkává s rozlišováním pravé a levé strany při počátku vyučování, kdy musí zvládnout čtení a psaní zleva doprava.

Změna ve směru může být projevem nezralosti. Při dalším vzdělávání ve škole se dítě setkává s číselnou řadou v matematice, kde zaznamenává nejen kladná čísla, ale i záporná a mohou nastat velké obtíže se zvládnutím učiva nejen v matematice, ale i v ostatních předmětech, kde je orientace v prostoru nezbytně nutná, např. v zeměpise, v tělesné výchově při míčových hrách apod. Kromě školních problémů deficit ve vývoji pravolevé

39 OPATŘILOVÁ, Dagmar, in VÍTKOVÁ, Marie, (ed.), *Integrativní speciální pedagogika*, s. 78.

40 POLÁŠKOVÁ, Dagmar, in VÍTKOVÁ, Marie, (ed.), *Integrativní speciální pedagogika*, s. 81.

41 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 121.

orientace může být pro dítě závažnější z hlediska jeho sociálního vývoje.⁴² Prostorová a pravolevá orientace tvoří jeden ze základních předpokladů pro schopnost čtení.

1.3.1.7 Pozornost, soustředění, paměť

*Vývoj pozornosti je závislý na zrání CNS. Kapacita i kvalita pozornosti se na počátku školního věku mění a dosažení žádoucí úrovně této funkce je důležitým znakem školní zralosti.*⁴³

Pozornost se u dítěte předškolního věku zdokonaluje při všech typech her, které dítě upoutají a motivují. Dítě se v tomto věku dokáže soustředit na hru, která je pro něj zajímavá, mnohem delší dobu než na jinou činnost.⁴⁴ *Úspěšný start a později bezproblémový vztah ke školnímu vzdělávání je dán zejména mírou soustředění a přiměřenou dávkou schopnosti samostatně pracovat.*⁴⁵ Záleží tedy na schopnosti soustředit se a udržet pozornost i na takovém úkolu, který není pro dítě příliš atraktivní. Tato míra schopnosti soustředění je jedním z nejdůležitějších hledisek při rozhodování o odkladu školní docházky.

Pro vývoj rozumových schopností dětí předškolního věku je velmi významnou složkou kvalita pozornosti a paměti, zahrnující i tendenci vytrvat u činnosti a snahu ji dokončit.⁴⁶ *Paměť je vlastnost a soubor procesů, které umožňují osvojení informací, jejich uchování a vybavení.*⁴⁷ U většiny dětí s nástupem do prvního ročníku převládá mechanická paměť, s tendencí zapamatovat si doslovně výrazné a emocionálně působivé události. Vyučování, různé mediální prostředky, postupně i četba poskytují dítěti veliké množství informací, které jsou mnohdy dítětem přijímány až s nekritickou chaotičností. Školní výuka však vyžaduje od dítěte zapamatování si informací záměrně, a proto je již od počátku velmi důležité, aby se dítě naučilo racionálnímu zapamatování. V tomto smyslu se zralost stává podmínkou kvalitnějšího školního učení.

42 ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 103–105.

43 VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*, s. 113.

44 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 110.

45 KUTÁLKOVÁ, Dana, *Jak připravit dítě do 1. třídy*, s. 134.

46 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 164.

47 ZELINKOVÁ, Olga, *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*, s. 126.

1.3.1.8. Pracovní návyky

Rozvoj pracovních návyků a podpora pracovní aktivity dítěte v předškolním věku je dalším důležitým úkolem pro rodiče a pedagogy. Dítě by před vstupem do základní školy mělo mít nejen určité rozumové předpoklady, ale mít osvojeny i ostatní návyky a dovednosti, které stručně zmíníme.

Dítě by mělo:

- používat správně kapesník,
- zvládnout sebeobsluhu, zapínat – rozepínat oděv, zavázat tkaničky,
- správně stolovat, používat příbor, zvládat pravidla hygieny,
- používat WC, toaletní papír.

1.3.1.9 Zrakové a sluchové rozlišování

V oblasti zrakového a sluchového vnímání dochází v období předškolního věku k velkým vývojovým změnám. Zrakové a sluchové vnímání je považováno za jednu ze složek školní zralosti. V tomto období je zraková a sluchová percepce na takové úrovni, jaká je potřeba pro zvládnutí výuky v prvním ročníku základní školy. Mění se způsob vnímání různých podnětů a jejich vyjádření. Dítě školsky zralé dokáže pozorovat a vnímat, analyzovat celek, který je složen z částí. Celkově se zrakové a sluchové vnímání stává diferencovanější a integrovanější.⁴⁸

1.3.1.10 Orientace a vztahy v prostoru a čase

Nedílnou součástí hodnocení rozumových schopností je orientace v časových a prostorových dimenzích, mezi něž řadíme znalost pojmů – ráno, poledne, večer, nahoře, dole, uprostřed a příčinných souvislostí, např. blesk – hrom, prohřešek – trest aj.

1.3.1.11 Matematické představy

Po celé předškolní období se dítě setkává s „předčíselnými představami“, dochází k osvojování základních matematických představ. Rozvoj těchto schopností je podmíněn

48 VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*, s. 108.

a tvořen jednotlivými dílčími složkami, tvořící zrakové a sluchové vnímání, orientaci v prostoru, rozvoj paměti, verbální a neverbální schopnosti, numerické usuzování. Dítě by v tomto období mělo zvládnout spočítat určité množství věcí, aniž by přitom jednu věc vynechalo nebo spočítalo dvakrát, znát následnost čísel, orientovat se v základní matematické řadě.⁴⁹ Základem počítání je představa číselné řady a pojem počtu. Dítě by mělo umět spočítat předměty do deseti, určit množství kolik ubylo, nebo přibylo, kde je více, nebo méně. Předškolní dítě by mělo umět také pojmenovat a rozeznat základní geometrické tvary – kruh, trojúhelník, obdélník, čtverec, orientovat se v pořadí, určit kdo je první, poslední, uprostřed.

1.3.1.12 Přiřazování a rozeznávání barev

V období nástupu do základní školy by dítě mělo být schopné orientovat se v základních barvách, doplňkových barvách, určit i barevné odstíny, jako jsou světlé a tmavé tóny barev. Když dítě do školy nastupuje, je důležité, abychom věděli, zdali tyto základní předpoklady školní výuky má.

1.3.2 Emoční, motivační a sociální zralost

Emoční zralost dítěte je předpokladem pro úspěšnou adaptaci na školní prostředí. Emoční zralost se projevuje v citové stabilitě dítěte, v jeho motivaci ke školní práci s cílem něčemu se naučit a ve vědomí povinnosti. Dítě by mělo být odpovědné za své chování, samostatné, umět odložit aktuální uspokojení svých potřeb a podřídít se autoritě učitele, což je pro dítě, které je emočně nezralé, požadavek nad jeho síly.⁵⁰

Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulzů.⁵¹ Dítě by mělo být schopno v tomto období umět odložit splnění svých přání, pokud je to nutné vzhledem k pozdějšímu cíli. Emoční zralost úzce souvisí s mentální výkonností a právě v této souvislosti je zajímavý starší pokus Zweiglův, kdy bylo zjištěno, že předškolní děti nemohou splnit několik příkazů, pokud tyto nemají přímý citový význam – nesplňují okamžitá přání dítěte. Dítě však splní i náročné úkoly, pokud je v nich neutrální prvek nahrazen citově kladným. Například místo láhve přines bonbon, s dodatkem – a dostaneš

49 FÁBRYOVÁ, Lena, *Co má umět předškolák?*

50 PŘINOSILOVÁ, Dagmar, *Diagnostika ve speciální pedagogice*, s. 122.

51 LANGMEIER, Josef, KREJČÍROVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 114.

ho. Kontrola impulzů a afektů je předpokladem pro kázeň, která v přiměřené míře odpovídá skutečné vývojové potřebě dítěte.⁵²

Pro posouzení školní zralosti se sledují různé oblasti vývoje dítěte. Zmíníme-li zralost citovou, rozumíme tím, že dítě již dosáhlo citové stability, odeznělo u něj období vzdoru, nemívá tolik impulzivních reakcí, dokáže svou kapacitu motivovat na školní vyučování. Velmi důležitá je zralost odloučit se od matky a být ve školním prostředí s ostatními dětmi. Pokud dítě navštěvovalo mateřskou školu, samozřejmě již tímto odloučením prošlo, ale toto odloučení je poněkud jiné, protože v mateřské škole je zaměstnání vždy spojováno s hrou a činnosti jsou rychle střídány než v některých prvních ročnících základních škol.⁵³

Dítě je postupně vedeno k přijetí role žáka, k uvědomění si určité odpovědnosti za své chování a přístupu k školní práci. S citovou zralostí souvisí i zralost úkolová, kdy děti samy spontánně přecházejí od čistě hravého zaměstnání k vytrvalejší a cílevědomější činnosti, samy mají zájem o zadanou práci, hlásí se o ní, jsou schopny úkol dokončit i přesto, že je únavný a ne vždy pro ně tolik zajímavý.

S citovou a motivační zralostí úzce souvisí i sociální zralost, kdy dítě by mělo být v tomto věku méně závislé na rodině a mělo by být zároveň schopno se na čas od rodiny odloučit. Nejen schopnost odloučení, ale i schopnost být činné bez opory rodiče je velmi důležitá pro zvládnutí nové role školáka. Nesmíme opomenout také přijetí dítěte ve skupině a jeho sociální status, úzkou souvztažnost se sociální obratností dítěte a stupněm rozvoje v jeho sociálním porozumění. Sociální kompetence dítěte, jeho schopnost empatického, prosocionálního chování a přijetí cizí autority – učitele, je dalším důležitým aspektem školní zralosti.⁵⁴

Sociálně adekvátně vyspělé dítě by mělo být schopné přiměřeným způsobem komunikovat s učitelem a spolužáky, umět diferencovat roli žáka – spolužáka i učitele jako autority.

Škola je důležitým místem socializace dítěte, ovlivňuje rozvoj sociálního sebeuvědomování i reflexi vlastního chování.⁵⁵ Z vlastní praxe můžeme potvrdit tvrzení, že pokud jsou děti v sociálním vývoji opožděné, přináší jim tato skutečnost ve školní práci nemalé obtíže, mnohdy dochází k selhání motivace k práci ve škole a kvalitě výkonu v učení.

52 LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 114.

53 ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, *Dítě v předškolním období*, s. 70.

54 LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 116.

55 KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav, (ed.). *Předškolní a primární pedagogika*, s. 227.

Vágnerová hovoří o sociální připravenosti jako o podmínce, která je nutná pro dobrou adaptaci na školu. Podle ní závisí sociální připravenost na předchozích zkušenostech dítěte. Jak dokáže dítě diferencovat svou roli a roli dospělého, v tomto případě učitele, jak se dokáže chovat na různé sociální úrovni a jak si dokáže osvojit základní normy chování, které jsou platné v majoritní společnosti.⁵⁶

1.3.3 Tělesná zralost

Fyzické předpoklady – výška, váha, počátky výměny dentice a kvalita zdraví. Jedním z ukazatelů fyzické zralosti je výměna dentice, která začíná u horních předních zubů. Dítě se považuje za fyzicky zralé k nástupu do prvního ročníku, pokud u něj počíná výměna mléčného chrupu za stálý.

Ke konci předškolního období zaznamenáváme u dětí tělesné změny. Kromě růstových změn (končetiny rostou rychleji než obvod hlavy), které již nejsou tak rychlé, dochází ke zřetelnějšímu oddělování hrudníku od břicha a začíná růst druhé dentice.⁵⁷

Tělesná zralost závisí na tempu biologického zrání a na dosažení tělesné vyspělosti. Biologické hledisko zahrnuje posouzení somatického a zdravotního stavu dítěte zpravidla pediatrem nebo jiným odborným lékařem (psychiatrem, neurologem, foniatrem ...). Za biologické hledisko lze považovat mj. chronologický (fyzický) věk dítěte.⁵⁸

Součástí posuzování školní zralosti je z biologického hlediska i tzv. *filipínská míra*. Spočívá ve schopnosti dosáhnout nataženou pravou paží přes temeno hlavy na levé ucho a naopak. Dalším měřítkem z biologického hlediska je *vztah mezi růstovým věkem* (tj. poměrem výšky a váhy) a *školní zralostí* (resp. prospěchem). Jde o tzv. *Kapalínův index*. Např. 120 cm (výška) : 20 kg (váha) rovná se 6 (růstový věk). Pokud dosáhne dítě hodnot 7 a vyšších, lze predikovat vyšší zralost a lepší školní prospěch (významná korelace však nebyla zjištěna).⁵⁹

Posuzuje se výška, hmotnost dítěte a kvalitativní proměna tělesné stavby dítěte. Podle Matějčka je fyzická zralost v tomto věku velice individuální, přibližně ve věku šesti let a čtyřech měsících dochází k dozrávání dítěte pro školní docházku. Platí proto ve většině

56 VÁGNEROVÁ, Marie, *Psychologie školního dítěte*, s. 22.

57 ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 46.

58 ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 48.

59 ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 49.

případů u dívek narozených v letních měsících a u chlapců narozených později než v dubnu, zvolit odklad školní docházky.

V období předškolního věku dochází u dětí k velkým změnám v tělesné zralosti. Mění se proporcionalita postavy, dítě začíná rychleji růst. U dětí, které touto změnou ještě neprochází, může docházet k významným problémům. Dítě bývá unavené, často nemocné, nároky kladené výukou nemusí zvládat. Odklad školní docházky v tomto případě zpravidla pomůže dítěti fyzicky dozrát a snížit do budoucna obtíže s častou nemocností.

Dítě by mělo umět před vstupem do školy:

- zvládnout chůzi se správným držením těla,
- překračovat překážky, vyhýbat se překážkám,
- stoj na jedné noze,
- střídat běh a chůzi,
- skoky snožmo,
- skok do výšky z místa i s rozběhem,
- vyhazovat míč do výšky pravou, levou i oběma rukama na cíl a do dálky horním obloukem,
- házení míčem na zem s chytáním.

Shrnutí

Shrnutí jednotlivých hledisek školní zralosti a jejich zobecnění nám podává Trpišovská následujícím způsobem: *dítě je zralé pro školu, je-li na určitém stupni vyspělosti poznávacích funkcí (řeč a grafický projev) a projevuje adekvátní předpoklad práce schopnosti v podmínkách školy (dokáže se soustředit, je odolné vůči rušivým podnětům a přiměřeně vytrvalé).*⁶⁰

1.4 Vliv pohlaví na úspěšnost v roli žáka

U chlapců bývá psychosociální vyspívání v předškolním věku pomalejší a méně vyrovnané než u dívek. Ve škole pak bývají chlapci častěji označováni jako školsky nezralí. *Chlapci jsou pravděpodobně biologicky i psychologicky křehčí a zranitelnější nejrůznějšími*

⁶⁰ TRPIŠOVSKÁ, Dobromila, in ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 50.

nepříznivými vlivy, jak uvádí Langmaier a Matějček.⁶¹ I z hlediska školního prospěchu bývají prokazovány určité rozdíly mezi dívkami a chlapci. Školní zralosti zpravidla dosahují dívky dříve a odklad školní docházky je požadován u menšího procenta dívek než u chlapců. Prospěch dívek v prvních ročnících bývá lepší, avšak ve vyšších ročnících chlapci často předeženou dívky v některých předmětech technického rázu. Předpokládá se, že u dívek je vykazována určitá univerzálnost z hlediska mentálního vybavení, kdežto u chlapců je specializovanější vybavenost.⁶²

Z údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání vyplývá, že u zápisů do prvních ročníků základních škol je však patrný zásadní rozdíl mezi chlapci a dívkami. U dívek je podíl 6letých u zápisu zhruba 85 % a odklad získává 12–13 % z nich.

Ze všech chlapců u zápisu je jen lehce nad 77 % z nich ve věku 6 let, tedy ve věku zahájení povinné školní docházky. Je to dáno výrazně vyšším podílem povolovaných odkladů u chlapců než u dívek. Odklad je u zápisu povolen cca 23 % 6letých chlapců, u dívek je tento podíl na úrovni asi 12,5 %. Právě vlivem povolovaných odkladů je podíl 7letých chlapců u zápisu do základních škol téměř čtvrtinový, u dívek je podíl 7letých jen na úrovni 13,5 %.⁶³

Rozdílná věková struktura dětí zapsaných při zápisu do prvních ročníků podle pohlaví v roce 2010 je výsledkem uvedeného povolování odkladů zahájení povinné školní docházky pro chlapce a dívky. Zatímco zhruba více než 83 % dívek nově zapsaných do základních škol je 6letých a jen zhruba 15 % 7letých, chlapců je 7letých více než čtvrtina a jen asi 72,5 % zapsaných chlapců je 6letých.⁶⁴

Pokud prostudujeme tyto statistiky, dojdeme k faktu, že chlapci mají častěji nařízen odklad školní docházky oproti věkově stejným dívkám. Je tím potvrzeno, že chlapci bývají méně školsky zralí právě v období věku šesti let než dívky ve stejném věku. Traduje se, že dívky jsou ve školách klidnější, pracovitější, i proto se může dívka jevit při stejném datu narození vyzrálejší než chlapec. Samozřejmě ne vždy toto tvrzení platí.

61 LANGMEIER, Josef, MATĚJČEK, Zdeněk, in KOHOUTEK, Rudolf. *Způsobilost pro školní docházku.*

62 LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana, *Vývojová psychologie*, s. 218.

63 HULÍK, Vladimír, TESÁRKOVÁ, Klára, *Analýza: Zápis dětí do 1. ročníků ZŠ v ČR z pohledu demografie.*

64 HULÍK, Vladimír, TESÁRKOVÁ, Klára, *Analýza: Zápis dětí do 1. ročníků ZŠ v ČR z pohledu demografie.*

1.5 Metody užívané při diagnostice školní zralosti

Posouzení nástupu či doporučení odkladu školní docházky by mělo být záležitostí odborníků, ale i rodičů. Instituce, které zmiňuje Zákon č. 561/2004 Sb. (příslušné vyhlášky), posuzují jednotlivé stránky vývoje dítěte, které přísluší jejich kompetenci. Lékař – pediatr hodnotí zdravotní stav dítěte (dítě dlouhodobě nemocné, fyzicky oslabené, zdravotně či smyslově handicapované) a může doporučit odklad povinné školní docházky ze zdravotních důvodů. Dále jsou v této oblasti důležité pedagogicko-psychologické poradny, kde se provádí psychologické vyšetření zaměřené na komplexní posouzení školní zralosti a následné doporučení opatření v zájmu dítěte. Speciálně-pedagogická centra se zaměřují na zjišťování speciální připravenosti žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním na povinnou školní docházku a na speciální vzdělávací potřeby těchto žáků. Pro integraci těchto dětí a pro jejich zařazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření zpracovává speciálně-pedagogické centrum odborné podklady.⁶⁵

Diagnostika z hlediska školského kontextu dosahuje významného postavení a pedagogické a psychologické složky výchovně vzdělávacího procesu dávají diagnostice stabilní název pedagogicko-psychologická. Je vnímána jako jedna z oblastí pedagogické psychologie a zabývají se jimi učitelé, vychovatelé, pedagogičtí psychologové a psychologové pracující v pedagogicko-psychologických poradnách.

Stručně zmiňujeme základní či vybrané metody pedagogické diagnostiky využívané odborníky pedagogicko-psychologických poraden, speciálně-pedagogických center, učitelkami mateřských škol při poznávání a posuzování dětí, s cílem zlepšení adekvátních podmínek, které jsou důležité pro další rozvoj dětí.⁶⁶

Mezi metody pedagogické diagnostiky patří pozorování, rozhovor, anamnéza, dotazníky, testy, analýza výsledků činnosti, analýza hry, pedagogická dokumentace. Pro zjišťování školní zralosti jsou používány některé testy, které zde pouze stručně zmíníme.

Jiráskův test školní zralosti, který vznikl modifikací testu Artura Kerna. Jedná se o standardizovaný test. Skládá se ze tří subtestů:

1. Kresba mužské postavy – dítě školsky zralé nakreslí postavu, která má obsahovat základní tělesné detaily. Čím je dítě méně zralé pro školní docházku, tím méně obsahuje

⁶⁵ Vyhláška č. 72/2005 Sb.

⁶⁶ MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona, (eds.), *Psychologie pro učitelky mateřských škol*, s. 80.

kresba detailů. Nejnižším stupněm je kresba hlavonožce. Tento subtest posuzuje orientačně úroveň obecné inteligence dítěte, vývojovou úroveň, dosažení přiměřeného stupně představivosti, jemnou motoriku a vizuomotorickou koordinaci.

2. Nápodoba psacího písma – dítě opisuje krátkou větu podle vzoru psacím písmem. Výkon kolísá podle školní zralosti dítěte. Zjišťuje se schopnost analýzy bohatě členěného tvaru, vyvinutí volního úsilí při málo přitažlivém a náročném úkolu, vizuomotorická koordinace a koncentrace pozornosti.

3. Obkreslování skupiny teček – dítě přesně napodobuje předlohu. Tečky jsou uspořádány do pravidelného tvaru. Děti méně školsky zralé nedodrží počet teček, nedokáží udržet žádoucí prostorové uspořádání, někdy kromě bodů nakreslí například i jiné grafické prvky. Sleduje se schopnost analýzy a syntézy a volního úsilí dítěte.⁶⁷

Test verbálního myšlení (orientační test školní zralosti)

Tento test klade nároky na myšlenkové operace, řeč a získané vědomosti. Promítá se zde mnohem více podíl vlivu prostředí, výchovy a stimulace. Test postihuje více školní připravenost než školní zralost.

Reverzní test – Eldfeldt

Test zjišťuje úroveň zrakové diferenciaci a reverzních tendencí. Zkoumá percepční zralost či nezralost dítěte pomocí zjišťování schopností rozlišovat zrcadlové tvary. Test obsahuje dvojice, které jsou rozdílné tvarem nebo vzájemnou polohou. Dítě určuje zda jsou obrazce stejné nebo rozdílné. Tyto schopnosti jsou nezbytné pro úspěšný nácvik počátečního čtení a psaní.⁶⁸

Pokud jsou zjištěny nedostatky v některých oblastech, je nutné rozhodnout, zda realizovat odklad povinné školní docházky z hlediska pozdější školní úspěšnosti. Otázku odkladu povinné školní docházky je nutno pečlivě zvažovat, neboť jde o rozhodnutí významné pro další vývoj osobnosti dítěte.

67 ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 50.

68 ŠVINGALOVÁ, Dana, *Úvod do vývojové psychologie*, s. 59.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat a porovnat četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky.

2.2 Předpoklady bakalářské práce

Předpokládáme, že počty odkladů povinné školní docházky jsou vyšší na venkově než ve městě.

Předpokládáme, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky ve městě je nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti.

Předpokládáme, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky na venkově je narušená komunikační schopnost.

2.3 Metoda a průběh průzkumu

Pro průzkumné šetření jsme použili dotazník (viz příloha č. 1). Jednalo se o dotazník s uzavřenými a polouzavřenými položkami. Nejenom v pedagogických výzkumech a průzkumech je jeho uplatnění poměrně časté. Gavora vymezuje dotazník jako *způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*.⁶⁹ Výhodou dotazníku je, že umožňuje značně rychlé a ekonomické shromažďování dat od poměrně velkého počtu respondentů.⁷⁰ Distribuováno bylo 120 dotazníků, z nichž se vrátilo 67, což činí celkem 55,8 %.

Průzkum byl prováděn ve 33 běžných mateřských školách, z toho větší počet byl ve městě Jablonec nad Nisou, další ve Smržovce, Tanvaldu, Velkých Hamrech, Desné, Železném Brodě, Rychnově nad Nisou. Celkem to bylo 17 městských mateřských škol a dále 16 mateřských škol na venkově na Jablonecku.

Příprava průzkumného šetření probíhala v období měsíců červenec až září 2010, samotný průzkum a sběr dat v říjnu a listopadu 2010, dále pak zpracování výsledků šetření v období prosinec 2010 až únor 2011.

69 GAVORA, Peter, in CHRÁSKA, Miroslav, *Metody pedagogického výzkumu*, s. 163.

70 CHRÁSKA, Miroslav, *Metody pedagogického výzkumu*, s. 163.

2.4 Popis vzorku

Osloveny byly učitelky mateřských škol z jejich jednotlivých oddělení, dotazník se vrátil adekvátně vyplněný od 67 z nich. Odpovídalo 29 učitelek z venkovských mateřských škol, a 38 z mateřských škol ve městech. Věkový průměr respondentek byl více než 40 let jak na venkově, tak ve městě. Podrobněji viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Věk respondentů

Možnosti	Odpovědi 29 respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi 38 respondentů (město)	Vyjádření v %
do 20 let	0	0	0	0
20–30 let	4	13,8	3	7,9
30–40 let	6	20,7	11	28,9
40 let a více	19	65,5	24	63,2

Nejvíce učitelek v mateřských školách, zahrnutých do našeho průzkumu, je ve věku 40 a více let, následují učitelky ve věku mezi 30 až 40 lety a nejmenší počet zaujímají učitelky ve věku mezi 20 až 30 lety. Učitelky do 20 let věku v našem průzkumu nebyly žádné. Lze říci, že z hlediska věku bylo zastoupení respondentů na venkově a ve městech obdobné. Dále nás zajímalo nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Zjištěná čísla a procentuální vyčíslení uvádíme v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

	Středoškolské vzdělání	Vyjádření v %	Vysokoškolské vzdělání	Vyjádření v %
venkov	27	93,1	2	6,9
město	34	89,5	4	10,5

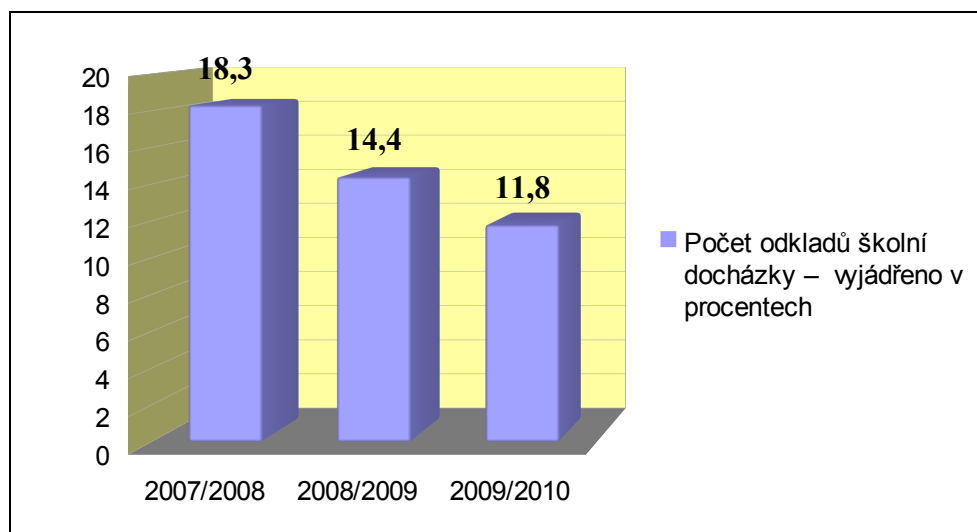
Středoškolské vzdělání má většina respondentů z obou tázaných skupin, vysokoškolské vzdělání má 6,9 % z venkova a 10,5 % z města.

2.5 Výsledky průzkumu

V první části zpracování výsledků šetření se věnujeme otázce, zda odklady školní docházky stoupají, nebo klesají v průběhu posledních tří let, a zda se lišily počty odkladů povinné školní docházky vzhledem k docházce dětí do mateřské školy na venkově a ve městě. Dále se zabýváme rozdíly v počtech odkladů u chlapců a dívek, nejčastějšími důvody, pro které byly dětem navrhovány odklady povinné školní docházky. V poslední části se zabýváme názory respondentů na některé problémy, které se vztahují k problematice odkladu povinné školní docházky.

Tabulka č. 3: Počet zápisů a odkladů do prvních ročníků základní školy – město

Školní rok	Počet zapsaných dětí do prvního ročníku základní školy	Z toho počet odkladů školní docházky	Počet odkladů školní docházky v %
2007/2008	323	59	18,3
2008/2009	425	61	14,4
2009/2010	408	48	11,8

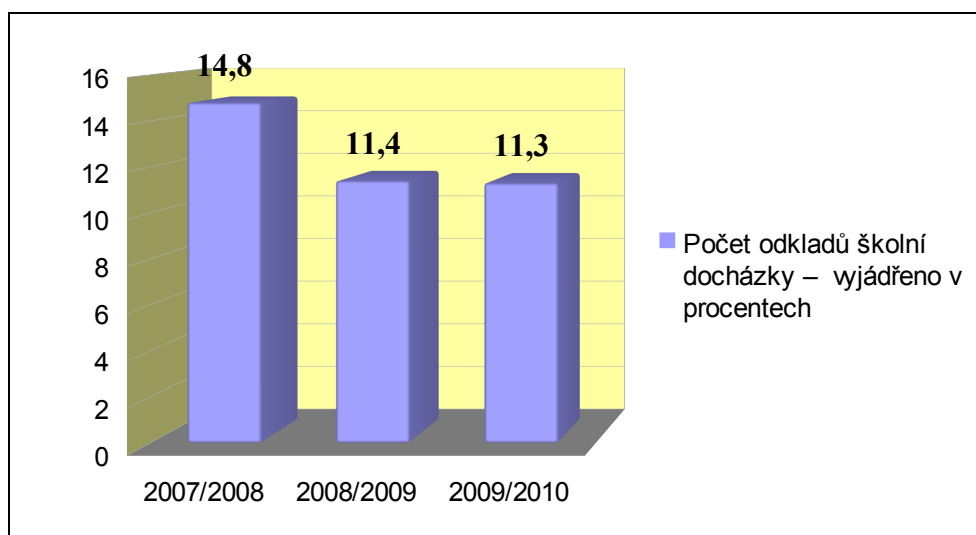
Graf č. 1: Počet odkladů školní docházky v % (město)

Jak je patrné z tabulky č. 3.a z grafu č. 1, počty odkladů školní docházky ve městě měly spíše klesající tendenci, rozdíl mezi rokem 2007/2008 a 2008/2009 je 3,9 %, v dalším roce

2009/2010 je rozdíl 2,6 %. V následující tabulce č. 4 uvádíme údaje odkladů školní docházky na venkově.

Tabulka č. 4: Počet zápisů a odkladů do prvních ročníků základní školy – venkov

Školní rok	Počet zapsaných dětí do prvního ročníku základní školy	Z toho počet odkladů školní docházky	Počet odkladů školní docházky v %
2007/2008	256	38	14,8
2008/2009	368	42	11,4
2009/2010	320	36	11,3

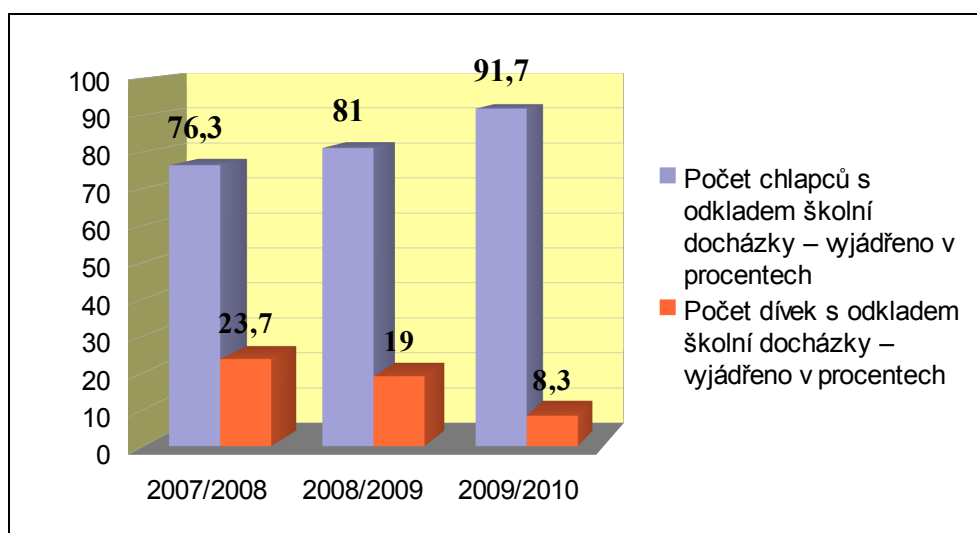

Graf č. 2: Počet odkladů povinné školní docházky v % (venkov)

Z výsledku vyplývá, že ve městě i na venkově byl největší nárůst odkladů povinné školní docházky ve školním roce 2007/2008, přičemž ve městě byl vyšší 18,3 %, oproti venkovu, kdy tvořil počet 14,8 %, rozdíl tvoří 3,5 %. Jak je zřejmé z údajů z tabulky č. 3 a č. 4 a z grafů č. 1 a č. 2., v ostatních rocích měly odklady povinné školní docházky klesající tendenci a ve městech měly mírnou převahu nad venkovem. Náš předpoklad, že počty odkladů povinné školní docházky jsou vyšší na venkově než ve městě, se nepotvrdil. Blíže se předpokladům věnujeme v části 2.6 Vyhodnocení předpokladů a shrnutí výsledků.

Tabulka č. 5: Počet chlapců a dívek s odkladem povinné školní docházky (venkov)

Školní rok	Počet chlapců s odkladem školní docházky	Vyjádření v %	Počet dívek s odkladem školní docházky	Vyjádření v %
2007/2008	29	76,3	9	23,7
2008/2009	34	81	8	19,0
2009/2010	33	91,7	3	8,3

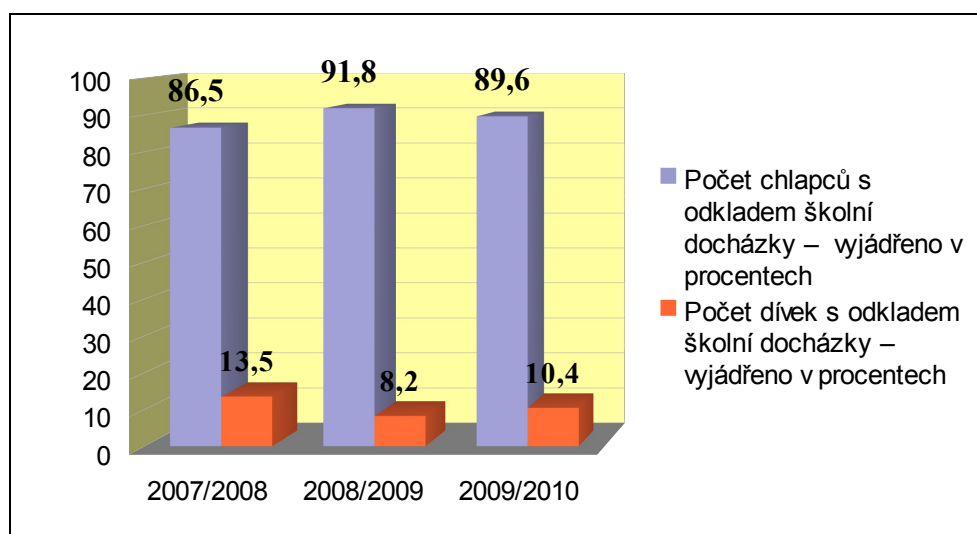

Graf č. 3: Počet chlapců a dívek s odkladem povinné školní docházky (venkov)

V tabulce č. 5 uvádíme výsledky mapování počtu odkladů školní docházky u chlapců a dívek na venkově, dále jsou tato data zpracována do grafu č. 3. Z grafu č. 3 je patrná jasná převaha odkladů školní docházky u chlapců, kdy tvořili v roce 2007/2008 76,3 %, v roce 2008/2009 81 % a v roce 2009/2010 91,7 % odkladů školní docházky u chlapců a děvčat.

Tabulka č. 6: Počet chlapců a dívek s odkladem povinné školní docházky (město)

Školní rok	Počet chlapců s odkladem školní docházky	Vyjádření v %	Počet dívek s odkladem školní docházky	Vyjádření v %
2007/2008	51	86,5	8	13,5
2008/2009	56	91,8	5	8,2
2009/2010	43	89,6	5	10,4

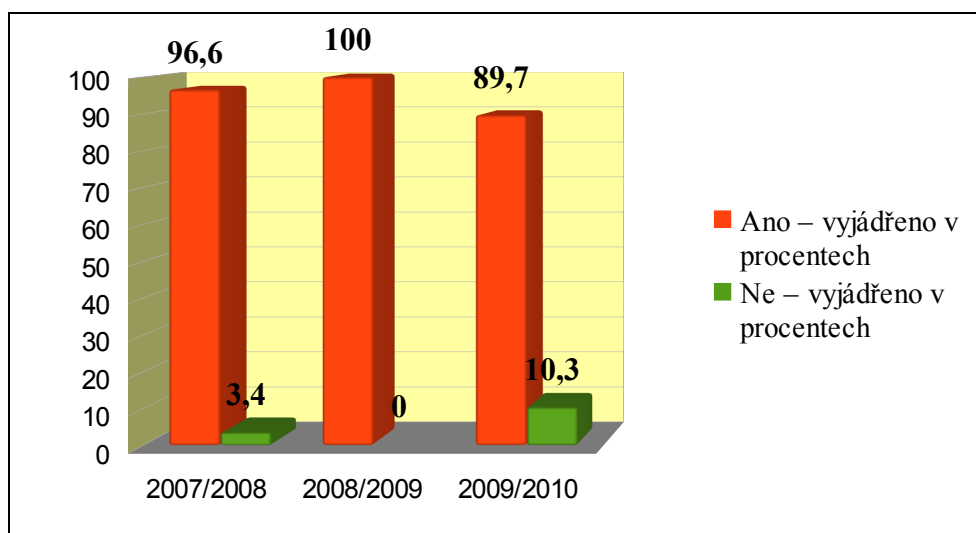

Graf č. 4: Počet chlapců a dívek s odkladem povinné školní docházky (město)

V tabulce č. 6 a grafu č. 4 uvádíme výsledky šetření počtu odkladů povinné školní docházky u chlapců a dívek ve městě. Taktéž jako u předcházejících údajů z venkovských škol, mají i ve městě převahu chlapci s odkladem povinné školní docházky oproti dívkám. V roce 2007/2008 tvořili chlapci 86,5 % dětí s odkladem, v roce 2008/2009 to bylo 91,8 %, v roce 2009/2010 89,6 %. Porovnáme-li údaje u chlapců mezi venkovem a městem, dostalo v roce 2007/2008 odklad 86,5 %, v roce 2008/2009 91,8 % a v roce 2009/2010 to bylo 89,6 % chlapců. U dívek to bylo ve stejných letech 13,5, 8,2 a 10,4 %, které dostaly odklad povinné školní docházky. Shrneme-li tyto údaje můžeme říci, že chlapci měli odklad povinné školní docházky jak na venkově, tak ve městě oproti dívkám mnohem častěji.

Tabulka č. 7: Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (venkov)

Školní rok	ano	Vyjádření v %	ne	Vyjádření v %
2007/2008	28	96,6	1	3,4
2008/2009	29	100	0	0
2009/2010	26	89,7	3	10,3

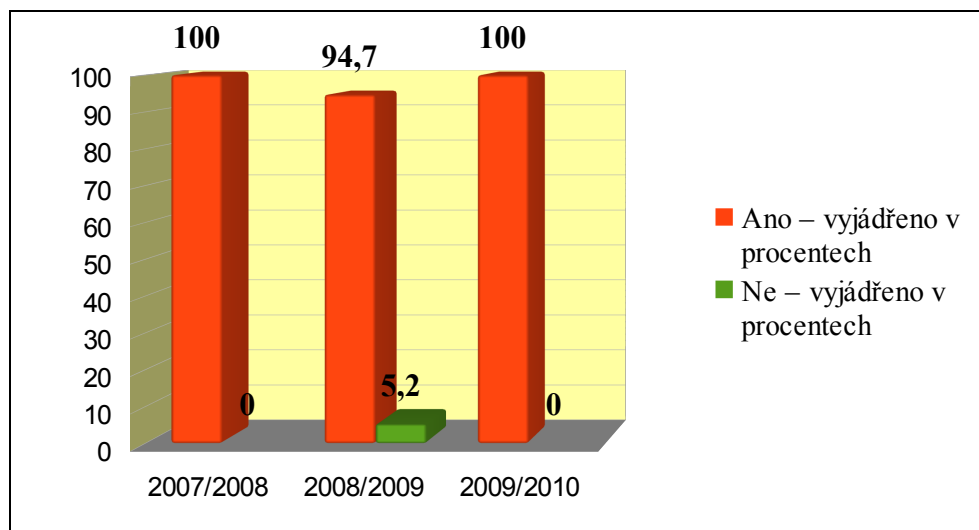

Graf č. 5: Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (venkov)

Tabulka č. 7 a graf č. 5 představuje odpovědi 29 respondentů z venkovských mateřských škol na otázku zda děti, které šly k zápisu, byly šetřeny v pedagogicko-psychologické poradně. Z výsledků vyplývá, že většina dětí podstoupila toto vyšetření, pouze malé procento dětí ne.

Tabulka č. 8: Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (město)

Školní rok	ano	Vyjádření v %	ne	Vyjádření v %
2007/2008	38	100	0	0
2008/2009	36	94,7	2	5,3
2009/2010	38	100	0	0

Graf č. 6: Vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně (město)

Shrneme-li údaje v tabulce č. 7 a č. 8 zjistíme, že počty dětí, které byly šetřeny v pedagogicko-psychologické poradně jak ve městě, tak na venkově, vysoce převyšují počty dětí, které v pedagogicko-psychologické poradně vyšetřovány nebyly. Porovnáme-li údaje mezi městem a venkovem, zjistíme, že během tří sledovaných let bylo v pedagogicko-psychologických poradnách vyšetřováno více dětí z venkova než z měst.

Tabulka č. 9: Návštěvy pedagoga v MŠ k šetření odkladů povinné školní docházky (venkov)

Školní rok	ano	Vyjádření v %	ne	Vyjádření v %
2007/2008	0	0	29	100
2008/2009	0	0	29	100
2009/2010	0	0	29	100

V tabulce č. 9 a č. 10 uvádějí respondenti, zda do jejich mateřské školy dochází k šetření školní zralosti, tedy odkladů školní docházky, speciální pedagog.

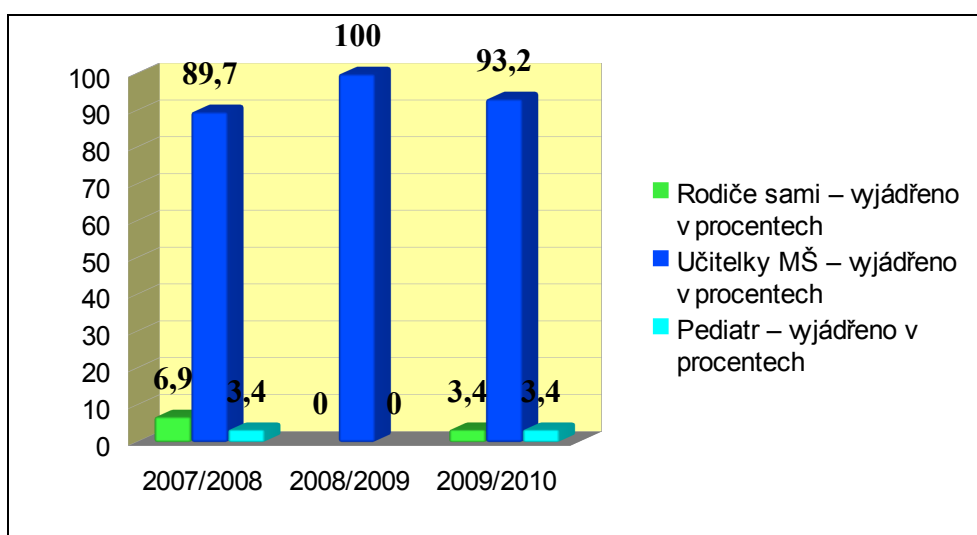
Tabulka č. 10: Návštěvy pedagoga v MŠ k šetření odkladů povinné školní docházky (město)

Školní rok	ano	Vyjádření v %	ne	Vyjádření v %
2007/2008	0	0	38	100
2008/2009	0	0	38	100
2009/2010	0	0	38	100

Shrneme-li tyto údaje, není zde žádného rozdílu mezi venkovskými mateřskými školami a městskými mateřskými školami, v obou případech se respondenti shodli, že do jejich mateřské školy speciální pedagog za tímto účelem nedochází.

Tabulka č. 11: Kdo navrhl odklad povinné školní docházky (venkov)

Školní rok	Rodiče sami	Vyjádření v %	Učitelky MŠ	Vyjádření v %	Pediatr	Vyjádření v %
2007/2008	2	6,9	26	89,7	1	3,4
2008/2009	0	0	29	100	0	0
2009/2010	1	3,4	27	93,2	1	3,4

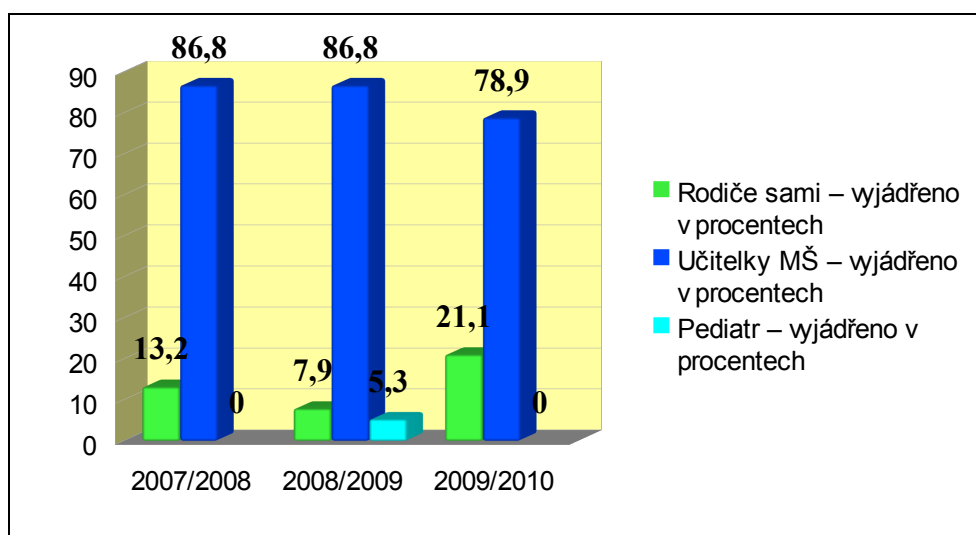

Graf č. 7: Kdo navrhl odklad povinné školní docházky (venkov)

V tabulce č. 11 je vidět kdo navrhl odklad povinné školní docházky u dětí z venkovských mateřských škol. V celkovém počtu jednoznačně převažují učitelky mateřských škol. V roce 2007/2008 navrhly odklad povinné školní docházky v 89,7 %, v následujícím roce měly učitelky absolutní převahu a v dalším roce 2009/2010 to bylo 93,1 %. Z grafu č. 7 je patrná převaha návrhu odkladu školní docházky učitelkami mateřských škol na venkově.

Tabulka č. 12: Kdo navrhl odklad povinné školní docházky (město)

Školní rok	Rodiče sami	Vyjádření v %	Učitelky MŠ	Vyjádření v %	Pediatr	Vyjádření v %
2007/2008	5	13,2	33	86,8	0	0
2008/2009	3	7,9	33	86,8	2	5,3
2009/2010	8	21,1	30	78,9	0	0

Graf č. 8: Kdo navrhl odklad povinné školní docházky (město)

V tabulce č. 12 a grafu č. 8 vidíme vysoký počet návrhu odkladů povinné školní docházky učitelkami mateřských škol ve městě, obdobně, jako v předchozích údajích z venkova. V roce 2007/2008 je mírně zvýšený počet návrhů odkladů ze strany rodičů a to v 13,2 %, avšak v tomto roce nebyl dán návrh odkladu ze strany pediatra. V následujícím roce navrhli odklad rodiče sami v 7,9 % a pediatr v 5,3 %. V dalším roce 2009/2010 převýšil návrh ze strany rodičů předchozí roky a činil 21,1 %, pediatr v tomto roce návrh nepodal.

Srovnáme-li údaje z obou tabulek č. 11 a č. 12 zjistíme, že rozdíl mezi venkovem a městem tvoří mírná převaha návrhů ze strany učitelek mateřských škol z venkova v roce 2007/2008, což činí 2,8 %, následuje návrh odkladů školní docházky ze strany rodičů v celkové převaze města v počtu 6,3 % a návrh pediatra 3,4 % převažuje naopak na venkově, v tomto roce ve městě pediatr odklad školní docházky nenavrhoval. V následujícím roce 2008/2009 mají 100% zastoupení návrhy ze strany učitelek mateřských škol z venkova, ve městě navrhly učitelky o 13,2 % méně. Naopak v tomto roce převažují návrhy odkladů ze strany rodičů ve městě o 7,8 % a návrhy ze strany pediatra činí o 5,2 % více, než na venkově. V posledním roce 2009/2010 činí rozdíl mezi

venkovem a městem v počtu návrhů odkladů ze strany učitelek o 14,2 % méně ve městě, návrh odkladu ze strany rodičů je naopak o 17,6 % vyšší ve městě než na venkově a návrh pediatra je 3,4 na venkově, ve městě pediatr odklad školní docházky v tomto roce nenavrhoval. Shrňeme-li údaje, můžeme říci, že zjištěné výsledky jsou celkem vyrovnané, není výrazný rozdíl mezi městem a venkovem.

V tabulce č. 13 jsou vyjádření respondentů k tomu, jaké tři nejčastější důvody vedly k návrhu odkladu povinné školní docházky v mateřských školách na venkově.

Tabulka č. 13: Tři nejčastější důvody pro návrh odkladu povinné školní docházky (venkov)

Nejčastější důvody odkladu školní docházky	2007/2008	Vyjádření v %	2008/2009	Vyjádření v %	2009/2010	Vyjádření v %
Fyzická nezralost	4	13,8	6	20,7	3	10,3
Sociální nezralost	5	17,2	3	10,3	8	27,6
Narušená komunikační schopnost (vada řeči)	12	41,3	13	44,8	16	55,2
Narušené zrakové vnímání	0	0	0	0	0	0
Nedostatečná jemná motorika	0	0	0	0	0	0
Nedostatečná hrubá motorika	1	3,5	0	0	0	0
Nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti	6	20,7	7	24,2	2	6,9
Jiná příčina: nevyhraněná lateralita	1	3,5	0	0	0	0

V roce 2007/2008 se na venkově jednalo o sociální nezralost, což činilo 17,2 %, dále o narušenou komunikační schopnost vyjádřenou 41,3 % a nedostatečnou paměť, pozornost,

rozumové schopnosti 20,7 %. V následujícím roce 2008/2009 opět nejvíce procent zaujímal narušená komunikační schopnost 44,8 %, oproti předchozímu roku namísto sociální nezralosti převládla fyzická nezralost 20,7 % a opět jako třetí nejčastější příčina byla nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti ve výši 24,2 %. V posledním roce 2009/2010 byla také nejvíce zastoupena narušená komunikační schopnost 55,2 %, dále sociální nezralost, což činilo 27,6 %, a fyzická nezralost 10,3 %.

Shrneme-li údaje získané z venkovských mateřských škol, lze říci, že v příčinách odkladů povinné školní docházky převládala narušená komunikační schopnost, na druhém místě byla nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, na třetím místě byla sociální nezralost. V tabulce č. 14 jsou vyjádření respondentů k tomu, jaké tři nejčastější důvody vedly k návrhu odkladu školní docházky v mateřských školách ve městě.

Tabulka č. 14: Tři nejčastější důvody pro návrh odkladu povinné školní docházky (město)

Nejčastější důvody odkladu školní docházky	2007/2008	Vyjádření v %	2008/2009	Vyjádření v %	2009/2010	Vyjádření v %
Fyzická nezralost	4	10,5	0	0	0	0
Sociální nezralost	3	7,9	3	7,9	1	2,6
Narušená komunikační schopnost (vada řeči)	9	23,7	21	55,3	19	50
Narušené zrakové vnímání	0	0	0	0	0	0
Nedostatečná jemná motorika	0	0	0	0	0	0
Nedostatečná hrubá motorika	0	0	0	0	0	0
Nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti	22	57,9	14	36,8	18	47,4
Jiná příčina: nevyhraněná lateralita	0	0	0	0	0	0

Jak je patrné z výše uvedené tabulky č. 14, ve městech převládaly návrhy odkladu školní docházky v roce 2007/2008 z důvodu nedostatečné paměti, pozornosti, rozumových schopností v počtu 57,9 %, druhé místo zaujímaly návrhy odkladu z důvodu narušené komunikační schopnosti 23,7 %, třetí místo zaujal návrh odkladů z důvodu fyzické nezralosti 10,5 %. V roce 2008/2009 první místo zaujaly návrhy odkladu školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti 55,3 %, na druhém místě byly návrhy odkladu z důvodu nedostatečné paměti, pozornosti, rozumových schopností v počtu 36,8 %, třetí místo byly důvody sociální nezralosti vyjádřené 7,9 %. V posledním sledovaném roce 2009/2010 zaujaly první místo návrhy odkladu z důvodu narušené komunikační schopnosti 50 %, dále na druhém místě návrhy odkladu z důvodu nedostatečné paměti, pozornosti, rozumových schopností v počtu 47,4 % a jako třetí se uvádějí důvody sociální nezralosti vyjádřené 2,6 %.

Porovnáme-li výsledky z venkovských a z městských mateřských škol, dojdeme k závěru, že v roce 2007/2008 byly na prvním místě uvedeny návrhy odkladů povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti na venkově, ve městě však z důvodu nedostatečné paměti, pozornosti, rozumových schopností. Na druhém místě uváděli respondenti z venkova nedostatečnou paměť, pozornost, rozumové schopnosti, ve městech byla uváděna narušená komunikační schopnost, třetí místo zaujaly návrhy odkladu z důvodu sociální nezralosti na venkově, ve městech se pak jednalo o důvody fyzické nezralosti. Shrňme-li veškeré uváděné výsledky z městských a venkovských mateřských škol, zjistíme, že se uvedené návrhy odkladu povinné školní docházky liší v poměrně vysokém množství. Pro přehlednost uvádíme tabulku č. 15, kde jsou zachyceny veškeré rozdíly mezi šetřenými roky u uváděných příčin odkladu povinné školní docházky. V tabulce jsou použité zkratky názvů jednotlivých příčin: narušená komunikační schopnost – NKS, nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti – NPP, fyzická nezralost – FN, sociální nezralost – SN.

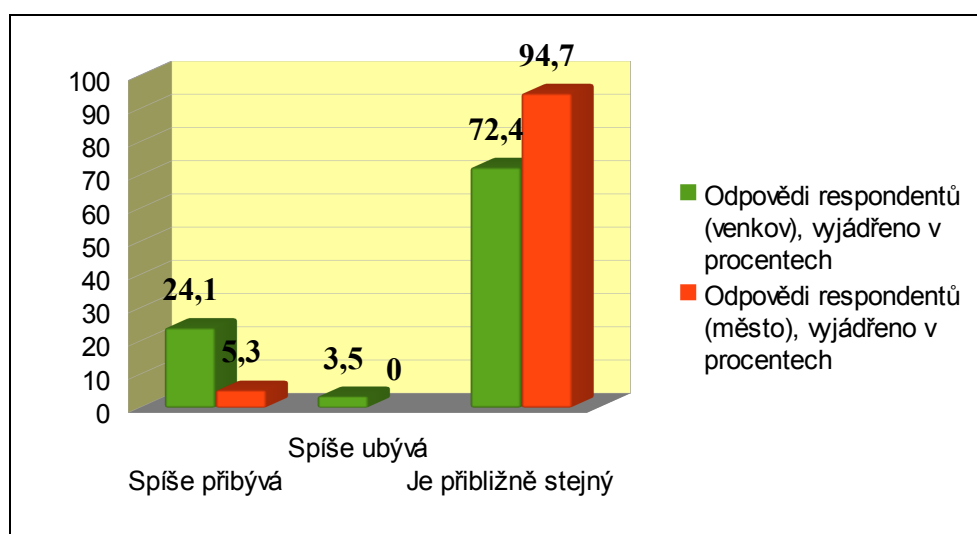
Tabulka č. 15: Rozdíly v počtu odkladů povinné školní docházky ze 3 nejčastěji uváděných příčin na venkově a ve městech (v tabulce jsou použité zkratky názvů jednotlivých příčin, viz výše)

Roky		NKS	Rozdíl v %	NPP	Rozdíl v %	FN	Rozdíl v %	SN	Rozdíl v %
2007	město	23,7	17,6	57,9	37,2	10,5	3,3	7,9	9,3
	venkov	41,3		20,7		13,8		17,2	
2008	město	55,3	10,5	36,8	12,6	0	20,7	7,9	2,4
	venkov	44,8		24,2		20,7		10,3	
2009	město	50	5,2	47,4	40,5	0	10,3	2,6	25,0
	venkov	55,2		6,9		10,3		27,6	

V následující tabulce č. 16 jsou názory respondentů z venkova i z města na vývoj počtu odkladů povinné školní docházky.

Tabulka č. 16: Názory respondentů z venkova i z města na vývoj počtu odkladů povinné školní docházky v jejich mateřské škole

Počet odkladů školní docházky	Odpovědi respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi respondentů (město)	Vyjádření v %
Spíše přibývá	7	24,1	2	5,3
Spíše ubývá	1	3,5	0	0
Je přibližně stejný	21	72,4	36	94,7

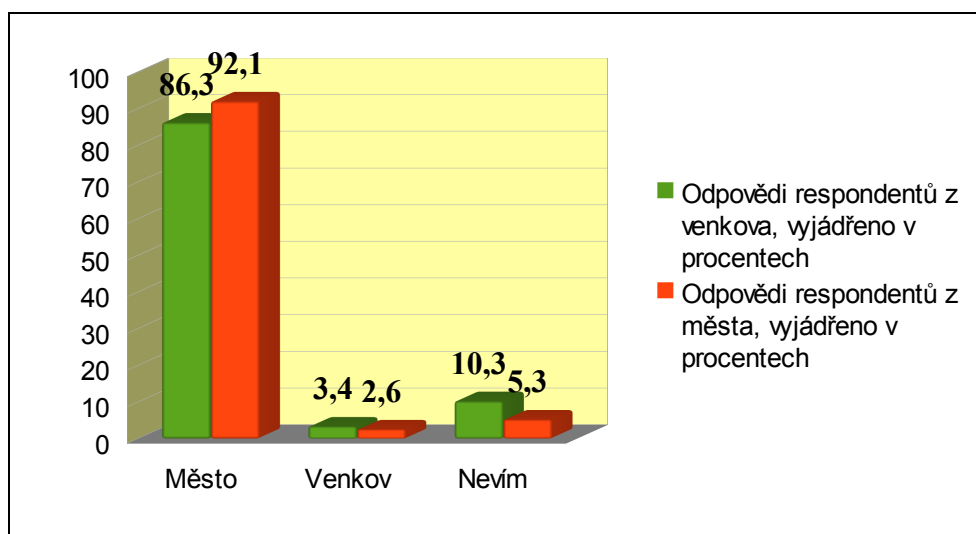

Graf č. 9: Názory respondentů z venkova i z města na vývoj počtu odkladů povinné školní docházky v jejich mateřské škole

Jak je patrné z grafu č. 9 a z tabulky č. 16 respondenti z venkova se domnívají, že počet odkladů povinné školní docházky v jejich mateřské škole je přibližně stejný v 72,4 %, u respondentů z měst to je 94,7 %.

Tabulka č. 17: Názory respondentů na přibývání počtů odkladů povinné školní docházky na venkově nebo ve městě

Počet odkladů školní docházky přibývá spíše:	Odpovědi respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi respondentů (město)	Vyjádření v %
město	25	86,3	35	92,1
venkov	1	3,4	1	2,6
nevím	3	10,3	2	5,3

Graf č. 10: Názory respondentů na přibývání počtů odkladů povinné školní docházky na venkově nebo ve městě

Z výše uvedených výsledků je patrné, že většina respondentů z obou tázaných skupin, měla jasný názor, že odklady školní docházky přibývají spíše ve městě, než na venkově. Mírně převažoval názor města, a to o 5,9 %. Ti respondenti, kteří odpovídali v položce, že nevědí, byli v malém počtu, venkov 10,3 %, město pouze 5,2 %. Shrňme-li celkové výsledky, odpovědi obou tázaných celků byly opět celkem vyrovnané.

Na otázku, zda respondenti pracují s dětmi, které dostaly odklad povinné školní docházky speciálními metodami, lze nalézt odpověď v tabulce č. 17. V obou případech všichni respondenti s těmito dětmi speciálními metodami nepracují.

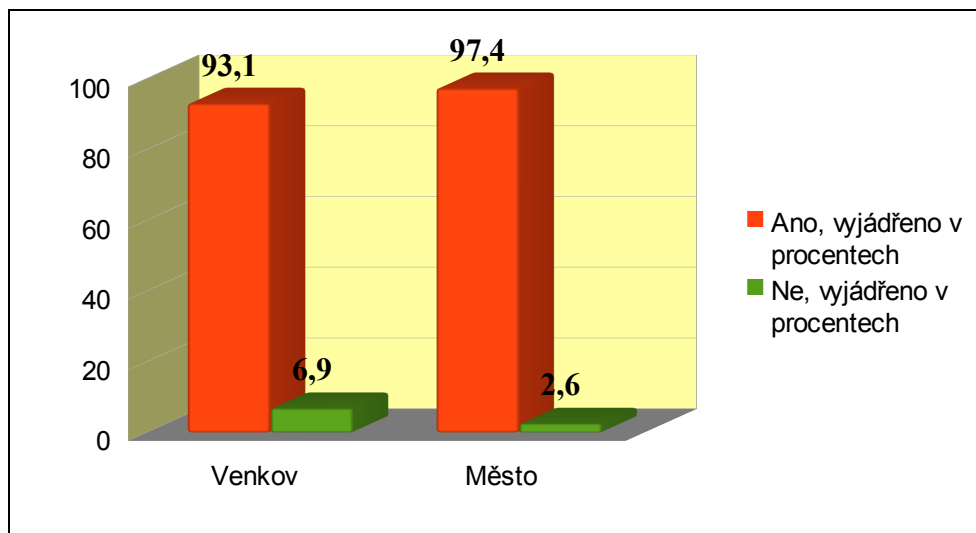
Tabulka č. 18: Používání speciálních metod při práci s dětmi s odkladem povinné školní docházky

Pracujete s dětmi nějakými speciálními metodami:	Odpovědi respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi respondentů (město)	Vyjádření v %
ano	0	0	0	0
ne	29	100	38	100

Z výše uvedeného je patrná jasná shoda, rozdíl v této položce mezi venkovem a městem není žádný. V následující tabulce č. 19 a grafu č. 11 se respondenti vyjadřovali k tomu, zda rodiče žádají vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

Tabulka č. 19: Žádosti rodičů o vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně

Šetření v pedagogicko-psychologické poradně	Odpovědi respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi respondentů (město)	Vyjádření v %
ano	27	93,1	37	97,4
ne	2	6,9	1	2,6

Graf č. 11: Žádosti rodičů o vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně

Rodiče žádali pro své děti odborné vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, jak na venkově v 93,1 %, tak ve městě v 97,3 %. Pouze 6,8 % rodičů z venkova a menší procento z města, nežádalo vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

V následující tabulce č. 20 vidíme, zda byli rodiče informováni o případné možnosti odkladu povinné školní docházky pro jejich dítě již v průběhu školního roku.

Tabulka č. 20: Informovanost rodičů ze strany mateřské školy o možnosti odkladu povinné školní docházky již během školního roku

Informovanost rodičů ze strany mateřské školy	Odpovědi respondentů (venkov)	Vyjádření v %	Odpovědi respondentů (město)	Vyjádření v %
ano	29	100	38	100
ne	0	0	0	0

Z uvedeného je patrné, že se všichni respondenti shodli, že informovanost rodičů o případném odkladu povinné školní docházky ze strany mateřské školy je stoprocentní.

2.6 Vyhodnocení předpokladů a shrnutí výsledků

První předpoklad byl, že počty odkladů povinné školní docházky jsou vyšší na venkově než ve městě. Tento předpoklad se nepotvrdil. Zjistili jsme, že počty odkladů povinné školní docházky jsou přibližně vyrovnané jak na venkovských mateřských školách, tak na městských mateřských školách, avšak městské mateřské školy měly nepatrnou převahu v odkladech školní docházky, a to v roce 2007/2008 s rozdílem 3,4 %, v roce 2008/2009 o 2,6 %, a v posledním sledovaném roce 2009/2010 o 0,5 %. S ohledem na takto malé rozdíly nelze jednoznačně říci, že má na odklady povinné školní docházky vliv, zda dítě dochází do mateřské školy ve městě, nebo na venkově. Celkově z našeho šetření vyplývá, že počty odkladů na Jablonecku ve sledovaných rocích měly mírně klesající tendenci na venkově i ve městě.

Druhým předpokladem bylo, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky ve městě je nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, shrneme-li údaje z městských mateřských škol zjistíme, že se tento předpoklad potvrdil. Domníváme se, že došlo k potvrzení předpokladu z důvodu stupňujícího se životního tempa, které má nepříznivý vliv na prostředí, zejména podmínky rodinného života, ovlivňuje styl výchovy, vyplývá z toho i malá komunikace mezi členy rodiny, přesouvání rodinné zábavy na masová média, což může mít neblahý vliv na vývoj dítěte v mnoha směrech.

Třetím předpokladem bylo, že nejčastější příčinou odkladu školní docházky na venkově je narušená komunikační schopnost. Shrňme-li údaje získané z venkovských mateřských škol, lze říci, že v příčinách odkladů povinné školní docházky převládala narušená komunikační schopnost, tento předpoklad se tudíž potvrdil. Dle našeho mínění se tento předpoklad potvrdil, protože i zde mohou mít vliv výše uvedené důvody.

V následující části šetření bylo záměrem zjistit rozdíly v počtech odkladů u chlapců a dívek na venkovských a městských mateřských školách.

Při relativním srovnání dostalo odklad povinné školní docházky více chlapců z městských mateřských škol v letech 2007/2008 a 2008/2009. V roce 2009/2010 dostali odklad povinné školní docházky častěji chlapci z venkovských mateřských škol. Při obdobném srovnání odkladů povinné školní docházky u dívek, dostalo odklad povinné školní docházky v roce 2007/2008, 2008/2009 více dívek na venkově, v roce 2009/2010 však převažoval u dívek ve městech.

Co se týká vyšetřování předškoláků v pedagogicko-psychologických poradnách, zjistili jsme, že většina dětí byla v pedagogicko-psychologické poradně vyšetřována. Množství dětí, které byly vyšetřovány v pedagogicko-psychologických poradnách jak ve městech, tak na venkově jednoznačně převažuje nad dětmi, které do poradny nechodily.

Zjistili jsme, že do žádné do průzkumu zahrnutých mateřských škol nedocházel k šetření školní zralosti speciální pedagog.

Odklad povinné školní docházky navrhovaly ve městech i na venkově nejčastěji učitelky mateřských škol. Malé bylo zastoupení návrhů ze strany rodičů dětí a pediatra.

Nejčastějšími důvody odkladu povinné školní docházky na venkově byly narušená komunikační schopnost, na druhém místě byla nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, na třetím místě byly sociální nezralost a fyzická nezralost. Ve městě naopak převládala nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti, na druhém místě narušená komunikační schopnost, dále pak byly uváděny důvody z hlediska sociální nezralosti, a také fyzická nezralost. Porovnáme-li tato data zjistíme podstatný rozdíl mezi venkovem a městem v udávaných příčinách, viz tabulka č. 15.

Nejvíce respondentů obou tázaných skupin odpovědělo, že se domnívají, že počty odkladů jsou v posledních letech přibližně stejné, nejméně respondentů označilo možnost, že odklady spíše ubývají. Z šetření ale vyplynulo, že odklady mají mírně sestupnou tendenci.

Dále nás zajímal názor respondentů na to, zda počty odkladů povinné školní docházky přibývají více ve městě nebo na venkově. Většina respondentů z obou tázaných skupin, měla jasný názor, že odklady školní docházky přibývají spíše ve městě než na venkově. Všichni respondenti uvedli, že s dětmi, které mají odklad povinné školní docházky, nepracují speciálními metodami.

Většina respondentů uváděla, že převážná část rodičů žádá o vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Podobně se všichni respondenti vyjádřili kladně o informování rodičů dětí o odkladu povinné školní docházky.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat a porovnat četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky.

Bakalářskou práci jsme rozdělili na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. V teoretické části jsme se zabývali např. vymezením pojmu *školní zralost* a *školní připravenost*, posuzováním školní zralosti a připravenosti, dále metodami zjišťování školní zralosti a připravenosti. V praktické části jsme přinesli výsledky průzkumného šetření.

Hlavním zjištěním je to, že ve sledovaných rocích odklady školní docházky mírně klesaly jak na venkovských, tak na městských mateřských školách. Z výsledků vyplývá, že rozdíly ve zjištěních nejsou výrazné, což je příznivé z hlediska kvality pedagogické práce s dětmi během školního roku, i ve srovnání mezi venkovskými a městskými školami. Mezi další sledované skutečnosti patřilo, kdo navrhoval dětem odklad povinné školní docházky. V celkovém počtu návrhů odkladu povinné školní docházky převažovaly učitelky mateřských škol jak na venkově, tak ve městech. Ve většině případech by učitelky mateřských škol měly být odbornicemi, které znají dítě z hlediska školní připravenosti, dokáží kvalitně posoudit, zda je dítě zralé či nezralé pro školní docházku a doporučit rodičům dítěte nejvhodnější řešení případných problémů. K zásadním zjištěním patří zjištění příčin odkladu povinné školní docházky v do průzkumu zahrnutých mateřských školách. Velice častou příčinou odkladu byla narušená komunikační schopnost. V současné uspěchané době mnohdy zastupuje svět dětem už od útlého věku monitor počítače, televizní obrazovka a další média a děti postrádají ve výchově to nejdůležitější – čas strávený s rodiči, poslech pohádek, příběhů, vyprávění. Nedostatečná verbální komunikace dětí, se může negativně odrážet na kvalitě výslovnosti, slovní zásobě a může s sebou nést další problémy, které se ukazují nejen v mateřské škole, ale posléze i na školních výsledcích.

NÁVRH OPATŘENÍ

V rámci shrnutí získaných výsledků k problematice odkladů školní docházky, lze navrhnout požadavek na vyšší vzdělání učitelek mateřských škol v oboru speciální pedagogika, logopedie. Potřeba speciálního vzdělávání v této oblasti je velmi významná. Práce s dětmi s narušenou komunikační schopností je velmi náročná a důležitá, proto by se učitelky měly v této problematice adekvátně orientovat. Navrhujeme s dětmi pracovat na odstranění špatné výslovnosti co nejdříve, aby nedošlo k fixaci nesprávné výslovnosti, dále pracovat na prevenci vzniku špatné výslovnosti. K tomuto problému se váže i potřeba dostatečného materiálního vybavení, sloužícího k správnému rozvoji jemné a hrubé motoriky, jako jsou různé cvičební, pracovní, výtvarné a jiné pomůcky. Navrhujeme tedy pořídit je v dostatečném množství, kvalitě a následně je vhodným způsobem používat.

Rodičům lze doporučit, aby se svým dětem maximálně věnovali, snažili se rozvíjet své děti po všech stránkách a aby nespolehali pouze na mateřskou školu.

Na závěr navrhujeme snížit počet dětí v jednotlivých třídách mateřských škol, což by mělo vést k ulehčení a především ke zkvalitnění pedagogické práce učitelek.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BUDÍKOVÁ, Jaroslava, KRUŠINOVÁ, Patricie, KUNCOVÁ, Pavla. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6637-3.
- ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- FÁBRYOVÁ, Lena. *Co má umět předškolák?* [online]. 26. 2. 2002 [cit. 2011-04-05]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rodina.cz/clanek1657.htm>>.
- HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- HRTONOVÁ, Nina, STŘELEČEK, Stanislav. *Rodičovské otázky související se začátkem docházky jejich dětí* [online]. [cit. 2011-04-05]. Dostupné na Internetu: <http://www.ped.muni.cz/capv11/3sekce/3_CAPV_Strelec.pdf>.
- HULÍK, Vladimír, TESÁRKOVÁ, Klára. *Analýza: Zápis dětí do 1. ročníků ZŠ v ČR z pohledu demografie*. [online]. 29. 7. 2010 [cit. 2011-04-09]. Dostupné na Internetu: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=715>. ISSN 1801-2914.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- CHUPÍKOVÁ, Zdeňka. *Vliv metody Dobrého startu na děti předškolního věku v mateřské škole logopedické*. [online]. [cit. 2011-04-15]. Dostupné na Internetu: <http://is.muni.cz/th/135668/pedf_b/BP-konecna_verze.pdf>.
- KLENKOVÁ, Jiřina, KOLBÁBKOVÁ, Helena. *Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2002. ISBN 80-239-0082-X.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Způsobilost pro školní docházku*. [online]. 6. 11. 2008 [cit. 2011-04-09]. Dostupné na Internetu: <<http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/zpusobilost-pro-skolni-dochazku>>.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav, (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

- KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1040-4.
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona, (eds.). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X.
- NOVOTNÁ, Marie, KREMLÍČKOVÁ, Marta. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. ISBN 80-95937-60-3.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-157-7.
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1187-9.
- ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do vývojové psychologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-057-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-487-X.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.
- VÍTKOVÁ, Marie, (ed.). *Integrativní speciální pedagogika*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20, s. 490–502.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 103, s. 4826–4904.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník s. 35

Příloha č. 1: Dotazník

DOTAZNÍK

Vážené kolegyně,

jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci, oboru Speciální pedagogika předškolního věku. Předkládám Vám dotazník, který je součástí mé bakalářské práce a slouží ke zjišťování četnosti příčin odkladu povinné školní docházky u chlapců a děvčat na venkově a ve městě, za poslední 3 roky. Dotazník je anonymní a bude použit pouze ke studijním účelům.

Velice Vám děkuji za Váš čas.

Šárka Šípošová

1. K jednotlivým rokům doplňte, jaký počet dětí z Vaší třídy MŠ, se dostavil k zápisu do prvního ročníku základní školy.

2008:

2009:

2010:

2. Z toho celkový počet odkladů školní docházky (dále jen OŠD) v této třídě byl v roce:

2008:

2009:

2010:

3. Z toho počet chlapců s OŠD:

2008:

2009:

2010:

Z toho počet dívek s OŠD:

2008:

2009:

2010:

4. Byly děti z Vaší třídy, které šly k zápisu, šetřeny v pedagogicko-psychologické poradně (dále jen PPP)?

2008 ano ne

pokud ne, prosím uveďte počet:

2009 ano ne
pokud ne, prosím uveďte počet:

2010 ano ne
pokud ne, prosím uveďte počet:

5. Dochází do Vaší MŠ speciální pedagog k šetření OŠD?

ano ne

6. Pokud děti nebyly šetřeny v PPP, kdo navrhl odklad OŠD? Můžete označit více možností:

2008

- a) rodiče sami
- b) učitelky MŠ
- c) jiný odborník (pediatr, psycholog a další), napište kdo:

2009

- a) rodiče sami
- b) učitelky MŠ
- c) jiný odborník (pediatr, psycholog a další), napište kdo:

2010

- a) rodiče sami
- b) učitelky MŠ
- c) jiný odborník (pediatr, psycholog a další), napište kdo:

7. Z jakého důvodu byl navržen odklad? Označte u každého roku 3 nejčastější důvody, pro které byly dětem navrhovány OŠD.

2008:

- a) fyzická nezralost
- b) sociální nezralost
- c) narušená komunikační schopnost (vada řeči)
- d) narušené zrakové vnímání
- e) nedostatečná jemná motorika
- f) nedostatečná hrubá motorika
- g) nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti
- h) jiná příčina – stručně ji popište:

2009:

- a) fyzická nezralost
- b) sociální nezralost
- c) narušená komunikační schopnost (vada řeči)
- d) narušené zrakové vnímání
- e) nedostatečná jemná motorika
- f) nedostatečná hrubá motorika
- g) nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti
- h) jiná příčina – stručně ji popište:

2010:

- a) fyzická nezralost
- b) sociální nezralost
- c) narušená komunikační schopnost (vada řeči)
- d) narušené zrakové vnímání
- e) nedostatečná jemná motorika
- f) nedostatečná hrubá motorika
- g) nedostatečná paměť, pozornost, rozumové schopnosti
- h) jiná příčina – stručně ji popište:

8. Domníváte se, že počet OŠD ve Vaší MŠ:

- a) spíše přibývá
- b) spíše ubývá
- c) je přibližně stejný

9. Domníváte se, že počty OŠD přibývají spíše na venkově nebo ve městě?

- a) město
- b) venkov
- c) nevím

10. Pracujete s dětmi s OŠD nějakými speciálními metodami?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, napište prosím jakými metodami - pouze název:

11. Žádají rodiče šetření v PPP?

- a) ano
- b) ne

12. Byli rodiče informováni ze strany MŠ o možnosti OŠD již během školního roku?

- a) ano
- b) ne

Prosím, napište svůj věk:

Prosím, napište Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

Prosím, uveďte, zda se Vaše MŠ nachází na venkově, či ve městě:

Velice Vám děkuji